

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia

Chambres Extraordinaires au sein des Tribunaux Cambodgiens

D99/3/42

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

PRE-TRIAL CHAMBER
CHAMBRE PRELIMINAIRE

តាមការប្រាប់របស់អ្នកប្តឹង និងតាមការសម្រេចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងអនុលោមតាមច្បាប់ស្តីពី
ការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឱ្យត្រឹមត្រូវ
ដែលបានប្រព្រឹត្តទ្វេកិច្ចការយៈ កាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ: ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសបស (អបជ០២)

ចំពោះមុខ:

ចៅក្រម រ៉ូន គីមសាន, ប្រធាន

ចៅក្រម Rowan DOWNING

ចៅក្រម ម៉ែន ពេជ្រសារី

ចៅក្រម Katinka LAHUIS

ចៅក្រម ហួត តុឌី

ក្រឡាបញ្ជី

សរ ម៉ារីហ្គែត

Anne-Marie BURNS

កាលបរិច្ឆេទ:

៥ ធ្នូ ២០០៨

ឯកសារដើម	
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/Date de reception):	
09.12.2008	
ម៉ោង (Time/Heure): 14:00	
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកឯកសារ/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: C.A. Fay	

សាធារណៈ

សាលដីកាសេចក្តីនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃតុលាការកម្ពុជា ចេញនៅថ្ងៃទី០៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច"

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា

ជនត្រូវចោទ

ជា ណាង

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច"

Robert PETIT

យ៉ែត ធីរិយា

William SMITH

ពេជ្រ សម្បត្តិ

Alex BATES

មេធាវីជើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ

គង់ ពិសី

ការ សាវ័ត្ត

ហុង គីមសួន

François ROUX

យុង ផានិត

គីម ម៉ែងឃី

ម៉ិច ស៊ុនណារី

Silke STUDZINSKY

Martine JACQUIN

Philippe CANNONE

ឯកសារច្បាប់ចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម	
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ត្រឹមត្រូវ (Certified Date/Date de certification):	
09.12.2008	
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកឯកសារ/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: C.A. Fay	

អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា “អ.វ.ត.ក” ទទួលបាន“បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលបានប្តឹងប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី **គាំង ហ្គេក អិច** ហៅ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨”។ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះបានដាក់នៅថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ (“សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍”)។

ជំពូក ១ - ប្រវត្តិវិវត្តន៍

- ១. នៅថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានជូនដំណឹងដល់ភាគីថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (“សំណុំរឿងលេខ ០០១”)។ សំណុំរឿងលេខ ០០១ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាវិញ អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
- ២. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់“វិធាន ៦៦ ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ ទាក់ទងនឹង **គាំង ហ្គេក អិច** ហៅ “ខុច”” នៅក្នុងឯកសារមួយ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ហើយបានដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនេះ នៅថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ (“ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ”)។^៦
- ៣. សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ **គាំង ហ្គេក អិច** ហៅ “ខុច” (“សហមេធាវីការពារក្តី”) បានដាក់សារណាតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនៅថ្ងៃទី២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ (“សារណាតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ”) ដែលសារណាតបនេះជាភាសាអង់គ្លេស បានដាក់នៅថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨។^៧

^៦ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី **គាំង ហ្គេក អិច** ហៅ “ខុច” នៃថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨, ថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/3 (“បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍” ឬ “សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍”)។

^៧ វិធាន ៦៦ ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ ទាក់ទងនឹង **គាំង ហ្គេក អិច** ហៅ “ខុច” ថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ D96 (“ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ”)។

^៨ សារណាបណ្តឹងប្រឆាំងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ថ្ងៃទី២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ D96/1 (“សារណាតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ”)។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **ខុច**

- ៤. នៅថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាដោះស្រាយ ដោយបញ្ជូន **គន់ ហ្កេតភិរាត** ហៅ “**ខុច**” ទៅជំនុំជម្រះ (“ដីកាដោះស្រាយ”)។^៤
- ៥. សហព្រះរាជអាជ្ញា បានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ នៅថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨។^៥
- ៦. អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលសំណុំរឿងលេខ ០០១ ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពរួច។
- ៧. នៅថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួន។^៦
- ៨. នៅថ្ងៃទី១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ បន្ទាប់ពីស្តាប់ការផ្ទេងសម្តែងរបស់ភាគី, អង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលយកសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ស្នើសុំការចូលពិនិត្យសំណុំរឿងលេខ ០០១។^៧
- ៩. នៅថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨, សហមេធាវីការពារក្តីបានដាក់“សារណារបស់មេធាវីការពារក្តីឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលប្តឹងប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨” (“សារណារបស់មេធាវីការពារក្តីឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍”)។ សារណាតបនេះជាភាសាអង់គ្លេស បានដាក់នៅថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨។^៨
- ១០. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានតបចំពោះបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះឡើយ។

^៤ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី **គន់ ហ្កេតភិរាត** ហៅ **ខុច** ថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ D99 (“ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ”)។

^៥ សៀវភៅចុះបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3 “សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍”។

^៦ សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។

^៧ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសុំការអនុញ្ញាតពិនិត្យសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/5។

^៨ សារណារបស់មេធាវីការពារក្តី តបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨, ដាក់នៅថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/8 (“សារណារបស់មេធាវីការពារក្តី តបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍”)

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **ខុច**

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

- ១១. នៅថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានប្រកាសថា ខ្លួននឹងធ្វើការប្រកាសសាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ នៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈដែលនឹងរៀបចំឡើងនៅថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨។^៤
- ១២. នៅថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានជូនដំណឹងដល់ភាគីថា លោកចៅក្រម **នីយ ថុល** បានសម្រេចចិត្តដកខ្លួនចេញពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ ហើយត្រូវបានជំនួសភ្លាមៗដោយលោកចៅក្រមបំរុង **ម៉ែន សេដ្ឋសារី** នៅក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការនីតិវិធីនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ។^{១០}
- ១៣. នៅថ្ងៃទី១៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានជូនដំណឹងដល់ភាគីថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះនឹងមិនមានការបើកសវនាការជំនុំជម្រះដេញដោលឡើយ។^{១១}

ជំពូក ២ - អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី

១៤. យោងតាមវិធាន ៣៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាលើព្យាបា ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ វាជាការសមស្របក្នុងការអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ឱ្យដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចំពោះបញ្ហាដូចខាងក្រោម៖

“(១) ការវិវត្តន៍នៃទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការវិវត្តន៍និយមន័យនៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនៃទ្រឹស្តីមួយនេះ ដោយចង្អុលយោងជាក់លាក់ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ១៩៧៩។

(២) តើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយបែប ដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែរឬទេ ប្រសិនបើធ្វើការពិចារណាលើករណីដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនានាត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ១៩៧៩។”

^៤ ដីកាកំណត់ថ្ងៃប្រកាសសវនាការ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/16 ទំព័រទី ២។

^{១០} សេចក្តីជូនដំណឹងអំពី ការដកខ្លួនរបស់លោកចៅក្រម **នីយ ថុល** ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/20 ទំព័រទី ២។

^{១១} សេចក្តីសម្រេចចំពោះការកំណត់លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលប្តឹងចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ តែប៉ុណ្ណោះ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/21 ទំព័រទី ២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **ខុច**

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

១៥. នៅថ្ងៃទី២៣ និងថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ សេចក្តីអញ្ជើញនេះ ត្រូវបានផ្ញើជូនអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចំនួនបីរូបដែលត្រូវបានជ្រើសរើស ដោយដាក់កាលបរិច្ឆេទកំណត់ឱ្យដាក់សារណាត្រឹមថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨។^{១២}

១៦. អង្គបុរេជំនុំជម្រះសូមថ្លែងអំណរគុណ ដោយបានទទួលសារណាទាំងនេះពី៖

- លោកសាស្ត្រាចារ្យ Antonio Cassese ដែលលោកជានិពន្ធនាយកនៃ ទិដ្ឋភាពយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ រួមជាមួយនឹងសមាជិកសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សានៃគណៈកម្មាធិការនិពន្ធ និងកែសម្រួលនៃ ទិដ្ឋភាពយុត្តិធម៌។^{១៣}
- មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្ស និងពហុច្បាប់ (Centre sur les droits de la personne et le pluralisme juridique) នៃសាកលវិទ្យាល័យ McGill។^{១៤}
- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិតចៅក្រម Kai Ambos នៃសាកលវិទ្យាល័យ George August នៃ Göttingen។^{១៥}

១៧. សារណាទាំងនេះបានដាក់ជាភាសាអង់គ្លេស ត្រឹមកាលបរិច្ឆេទកំណត់ដែលបានស្នើសុំ ហើយបានបកប្រែជាភាសាបារាំង និងខ្មែរ។

១៨. នៅថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីបង្គាប់ដល់ភាគី ឱ្យធ្វើការឆ្លើយតបនឹងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ឱ្យបានត្រឹមថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨។^{១៦} សហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើការជូនដំណឹងដល់អង្គជំនុំជម្រះថា ខ្លួនមិនមានបំណង

^{១២} សេចក្តីអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/12 ទំព័រទី ៣។ សេចក្តីអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/13 ទំព័រទី ៣។ សេចក្តីអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/14 ទំព័រទី ៣។

^{១៣} សារណាអំពីទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដោយសាស្ត្រាចារ្យ ANTONIO CASSESE សមាជិក ទស្សនវិស័យយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/24 (“សារណារបស់ Cassese”)។

^{១៤} ចំពោះបញ្ហាស្តីពីសំណើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំទាស់នឹងដីកាដោះស្រាយលើរូបលោក កាំង ហ្គេកស៊ាវ ហៅ “ឌុច” ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨, មិនមានកាលបរិច្ឆេទ, D99/3/25។

^{១៥} សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ ០២) ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/27 (សារណារបស់ Ambos)។

^{១៦} សេចក្តីបង្គាប់ឱ្យភាគីដាក់សារណាតបចំពោះសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/28។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ឌុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានតបឡើយ។^{១៧} សារណាតបចំនួនពីរបានទទួលពីសហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។^{១៨}

១៩. នៅថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ សហមេធាវីការពារក្តីជនត្រូវចោទ បានដាក់ពាក្យសុំឱ្យមាន
សវនាការជាសាធារណៈ ដើម្បីធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃ
រឿងក្តី^{១៩}។ សំណើនេះ ត្រូវបានអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធចោល នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចចុះ
ថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុញ្ញាតតាមសំណើមួយទៀត
ដែលស្នើសុំពន្យារពេលដាក់សារណាតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ក៏ដោយ។^{២០} សារណាតបជា
លាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សហមេធាវីការពារក្តី ត្រូវបានដាក់នៅថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា
ឆ្នាំ២០០៨។^{២១}

២០. ដោយពិនិត្យលើការអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីមួយចំនួន ដែលមិនមានសម្ព័ន្ធភាព
ជាមួយតុលាការ ឬការិយាល័យណាមួយរបស់តុលាការ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ខ្លួន
នឹងទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបាន
បដិសេធចោលសំណើរបស់ Randle DeFalco និង Jared Watkins ដែលជាជំនួយការ
ផ្នែកច្បាប់ប្រចាំនៅមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា (DC-Cam) និងដែលបានស្នើសុំដាក់សារណា
ចំពោះបញ្ហាទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម និងគោលការណ៍គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់
ថែរ។^{២២}

^{១៧} ការសង្កេតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ទាក់ទិននឹងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/29។
^{១៨} សារណារបស់សហមេធាវីអន្តរជាតិដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី តបទៅនឹងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា
ឆ្នាំ២០០៨ D/99/32។ ចម្លើយតបទៅនឹងសារណាមិត្តតុលាការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D/99/33។
^{១៩} ពាក្យសុំឱ្យមានការរៀបចំឡើងនូវសវនាការជាសាធារណៈ នៅក្រោយបានទទួលសារណា Amicus Curiae ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/34។
^{២០} សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យមានសវនាការជាសាធារណៈដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា
ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/35។
^{២១} ចម្លើយរបស់ក្រុមការពារក្តីទៅនឹងសារណា Amicus Curiae ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/37។
^{២២} សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/17 ទំព័រ៤៧។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ជំពូក ៣ - ពាក្យសុំចូលអង្គរាជធានី

២១. នៅថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨, សហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក **ឆេរីង សារី** បានដាក់ “សំណើជាបន្ទាន់ ដើម្បីសុំដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើការអនុវត្តការទទួលខុសត្រូវលើទ្រឹស្តីសហកម្ម ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **គាន់ ហ្គេកអិច** ហៅ “**ខុច**”។^{២៣} ក្រោយមក សំណើមួយទៀតបានដាក់នៅថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ដែលស្នើសុំការពន្យារកាលបរិច្ឆេទកំណត់ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានដូចដែលបានស្នើឡើងពីដំបូង។^{២៤} អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានបដិសេធពោលសំណើទាំងនេះ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនចុះថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨។^{២៥}

២២. នៅថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨, សហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក **ឆេរីង សារី** បានដាក់សំណើសុំដកសាក្សីស្រាវជ្រាវ Antonio Cassese និងសមាជិកសមាជិកាដែលបានជ្រើសរើសនៃគណៈកម្មាធិការនៃក្រុមប្រឹក្សានិពន្ធ និងកែសម្រួលនៃទិន្នន័យប្បវត្តិរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ចេញពីការដាក់សារណារបស់ *អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី* លើការទទួលខុសត្រូវទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគ្នា^{២៦}។ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី១៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨,

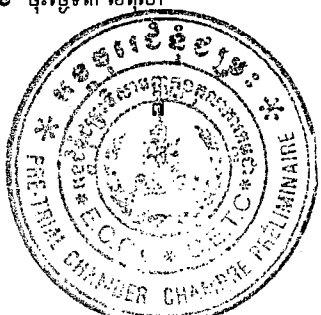
^{២៣} សំណើជាបន្ទាន់របស់លោក **ឆេរីង សារី** សុំដាក់ អំណះអំណាងស្តីពី ការអនុវត្តន៍នូវការទទួលខុសត្រូវជាទម្រង់ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំនុំជម្រះទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ **គាន់ ហ្គេកអិច** ហៅ “**ខុច**” ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/6 ទំព័រទី ៧។

^{២៤} សំណើរបស់ **ឆេរីង សារី** សុំកែប្រែសំណើជាបន្ទាន់របស់គាត់ ដើម្បីដាក់សារណាស្តីពីការអនុវត្តន៍នៃការទទួលខុសត្រូវនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំនុំជម្រះទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណី **គាន់ ហ្គេកអិច** ហៅ “**ខុច**” ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/15 ទំព័រទី ៤។

^{២៥} សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក **ឆេរីង សារី** សុំដាក់អំណះអំណាងស្តីពីការអនុវត្តន៍ទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំនុំជម្រះទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **គាន់ ហ្គេកអិច** ហៅ “**ខុច**” ចុះថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/19 ទំព័រទី ៤។

^{២៦} ពាក្យសុំរបស់លោក **ឆេរីង សារី** សុំដកកុណ្យស្រាវជ្រាវ **កាសេសេ (Cassese)** និងសមាជិកមួយចំនួននៃក្រុមប្រឹក្សានិពន្ធ និងគណៈកម្មាធិការនៃគណៈកម្មាធិការនៃក្រុមប្រឹក្សានិពន្ធនៃទិន្នន័យប្បវត្តិការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ពីការដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរណ៍របស់ *អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី* ស្តីពីបញ្ហាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះលើករណីរបស់ **គាន់ ហ្គេកអិច** ហៅ “**ខុច**” ចុះថ្ងៃទី៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/18។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **ខុច**

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា លោក អៀង សារី មិនមានផលប្រយោជន៍ខាងផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការដាក់ពាក្យសុំ ហើយសម្រេចថា ពាក្យសុំនេះមិនអាចទទួលយកបាន។^{២៧}

២៣. នៅថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨, សហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោកស្រី អៀង ធីន្ទ លោក ទួន ជា និង លោក ខៀវ សំផន បានដាក់ “សេចក្តីសន្និដ្ឋានរួមគ្នារបស់ក្រុមការពារក្តី ដើម្បីស្នើសុំចូលអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់នៅក្នុង “ការអនុវត្តន៍ទ្រឹស្តីនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម” នៅក្នុង បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលបានប្តឹងប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច”។^{២៨} សហព្រះរាជអាជ្ញា បានដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានតបរបស់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨។^{២៩} អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធចោលសំណើនេះនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច របស់ខ្លួនចុះថ្ងៃទី៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨។^{៣០}

២៤. នៅថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨, អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញដីកាសម្រេចមួយ ដោយបដិសេធការដាក់ពាក្យសុំរបស់សហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក អៀង សារី ដើម្បីសុំការពិចារណា ឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨។^{៣១} ក្រោយមក សហមេធាវីការពារក្តី របស់លោក អៀង សារី បានដាក់ពាក្យសុំឱ្យពិចារណាសារជាថ្មីលើសេចក្តីសម្រេចថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨។^{៣២} ពាក្យសុំនេះ ត្រូវបានបដិសេធចោលនៅថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨។^{៣៣}

^{២៧} សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់លោក អៀង សារី សុំដកអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/23 វាក្យខណ្ឌទី ៦។

^{២៨} សំណើរួមរបស់មេធាវីការពារក្តី ស្នើសុំការចូលរួមអន្តរាគមន៍នៅក្នុងការអនុវត្តន៍ទ្រឹស្តី JCE នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកា បញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/26។

^{២៩} ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ទៅនឹងសំណើរួមរបស់មេធាវីការពារក្តី ស្នើសុំចូលអន្តរាគមន៍នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/30។

^{៣០} សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំចូលអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់ចំពោះទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/31។

^{៣១} សេចក្តីសម្រេចលើការដាក់ពាក្យសុំរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី នៅក្នុងសំណុំរឿងប្រឆាំងនឹងជនត្រូវចោទ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/36។

^{៣២} ពាក្យសុំរបស់លោក អៀង សារី ស្នើសុំការពិចារណាឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចលើការដាក់ពាក្យសុំរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី នៅក្នុងសំណុំរឿង ប្រឆាំងនឹងជនត្រូវចោទ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/38។

^{៣៣} សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំការពិចារណាឡើងវិញចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើការដាក់ពាក្យសុំនៅក្នុងសំណុំរឿង “ខុច” ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ D99/3/41។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ជំពូក ៤ - ភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

២៥. បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានដាក់ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៧៤ និងវិធាន ៧៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
ហេតុដូច្នេះហើយ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ អាចទទួលយកបាន។

ជំពូក ៥ - លក្ខណៈនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់តាតី

២៦. សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា វិសាលភាពនៃការពិនិត្យឡើងវិញ គួរត្រូវកម្រិតត្រឹមពាក្យសុំ
ដែលម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើង ហើយនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ គឺកំហុសចំនួនពីរលើអង្គ
ច្បាប់ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានចោទប្រកាន់។ កំហុសទី(១) គឺការខកខានមិនបានចោទ
ប្រកាន់ ខុច ពីបទមនុស្សឃោស និងបទទារុណកម្ម អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦^{៣៤}
("មូលដ្ឋានទីមួយនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍") និងកំហុសទី(២) គឺការខកខានមិនបានចោទប្រកាន់ ខុច
ពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ ដែលកើតឡើងនៅស-២១ តាមរយៈការចូលរួមនៅក្នុង
សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម^{៣៥} ("មូលដ្ឋានទី២នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍")។

២៧. សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទសន្និដ្ឋានថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា
ផ្អែកលើការបកស្រាយខុសលើវិធាននៃនីតិវិធីជាធរមាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ហើយ
អនុលោមតាមនីតិវិធីដែលដឹកនាំដោយចៅក្រម, ចៅក្រមជាអ្នកធ្វើការសម្រេចលើកម្មវត្ថុនៃការ
ជំនុំជម្រះ។ ក្រុមការពារក្តីផ្តល់ទឡើងវិញថា សំណើដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អាចធ្វើ
ឡើងនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូច្នេះហើយ មិនចាំបាច់ប្តឹង
ឧទ្ធរណ៍នឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះឡើយ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះគួរបដិសេធចោលបណ្តឹង
ឧទ្ធរណ៍នេះ ដោយសារវាមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវលើអង្គច្បាប់ ហើយស្នើឱ្យអង្គបុរេជំនុំ

^{៣៤} សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ វាក្យខណ្ឌទី ៤២។
^{៣៥} សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ វាក្យខណ្ឌទី ៧២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ជម្រះបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ សហមេធាវីការពារក្តីរក្សាសិទ្ធិលើក
ឡើងបញ្ហាវិវាទលើដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះទាំងនេះ នៅពេលជំនុំជម្រះ។

ខ. សេចក្តីពិចារណា

(១) វិសាលភាពនៃការពិនិត្យឡើងវិញ

២៨. វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានផ្តល់ការចង្អុលបង្ហាញច្បាស់ថាតើអ្វីទៅជាវិសាលភាព ដែលអង្គបុរេជំនុំ
ជម្រះគួរពិនិត្យឡើងវិញ នៅពេលទទួលបានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ
ជម្រះ។ ជាងនេះទៅទៀតនោះ វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានផ្តល់ការចង្អុលបង្ហាញច្បាស់ថាតើការពិនិត្យ
នោះគួរកម្រិតត្រឹមបញ្ហាដែលម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើង ឬយ៉ាងណា។ ច្បាប់កម្ពុជា
មិនបានចែងបទដ្ឋានណែនាំបន្ថែម ចំពោះបញ្ហានេះឡើយ។

២៩. អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញលក្ខណៈពិសេសនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ ដីកានេះ
គឺជាសេចក្តីសម្រេច បញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូល^{៣៦} ដែលនៅក្នុងអំឡុងពេលនេះ ភាគីទាំងអស់
មានលទ្ធភាពចូលរួម។ ដីកាបែបនេះ រួមបញ្ចូលសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្សេងៗលើអង្គហេតុ និងអង្គ
ច្បាប់ ចំពោះអំពើទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅក្រោមការស៊ើបសួរ។ វិសាលភាពដែលបានកម្រិត
ចំពោះការពិនិត្យឡើងវិញ នឹងធ្វើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះពិនិត្យឡើងវិញនូវការស៊ើបសួរទាំងមូល
ដោយក្នុងនោះរួមទាំងនិយ័តភាពនៃនីតិវិធី ដើម្បីអាចឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន
ដោយខ្លួនឯង។ នៅពេលពិចារណាលើវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានតួនាទីជា
តុលាការឧទ្ធរណ៍ ហើយជាងនេះទៅទៀត នៅពេលពិចារណាលើរយៈពេលកំណត់ដែលបាន
ចែង, អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា វិសាលភាពនៃការពិនិត្យឡើងវិញ គឺកម្រិតត្រឹមបញ្ហា
ទាំងឡាយដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។^{៣៧}

^{៣៦} វិធាន ៦៧(១)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

^{៣៧} ប្រព័ន្ធច្បាប់បារាំង ដែលប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជាយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋានចំបង ហើយត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ជាជំនួយដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅក្នុងការប្រើ
ស្រាយវិធានផ្ទៃក្នុង ជាពិសេសគឺវាទាក់ទងនឹងចំណុចយោងដូចតទៅ: F.-L. COSTE "សភាស៊ើបសួរ" *Rép. pén. Dalloz* ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦ កម្រិតទី១៧១៧

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុប

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសថស (អបជ០២)

(២) បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ

៣០. សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើការកែប្រែដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដើម្បីបញ្ចូលបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា អង្គហេតុដែលចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើការសន្និដ្ឋានដូចដែលស្នើឡើង ត្រូវបានចែងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ ប៉ុន្តែ សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានកំណត់បទចោទចេញពីអង្គហេតុទាំងនេះ តាមលក្ខខណ្ឌដែលគេទាមទារ ។

៣១. អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងធ្វើការពិនិត្យតើអ្វីទៅគួរជាបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ។

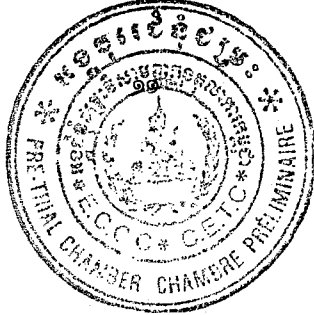
លក្ខណៈនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅពេលចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ

៣២. អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កត់សម្គាល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ៦៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលមានចែងដូចខាងក្រោម នៅពេលចេញដីកាដោះស្រាយ៖

- ១. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ជប់កិច្ចស៊ើបសួរ ដោយចេញដីកាដោះស្រាយថាត្រូវចោទប្រកាន់ និង បញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ឬ លើកលែងការចោទប្រកាន់។ ដីកាសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនចងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ។
- ២. ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនេះត្រូវបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណនៃជនជាប់ចោទ ការបង្ហាញអំពីអង្គហេតុ និងការកំណត់ប្រភេទបទល្មើសដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងនោះមានទាំងបទប្បញ្ញត្តិនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលពាក់ព័ន្ធ និងប្រភេទនៃទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ បើពុំនោះសោត ដីកានេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈដោយកំហុសនីតិវិធី។
- ៣. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវចេញដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ក្នុងករណីដូចខាងក្រោម៖
  - ក- អំពើដែលចោទប្រកាន់មិនរាប់ចូលជាបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។

ទី៣០៩ ដល់ វាក្យខណ្ឌទី៣១០។ P. CHAMBON និង C. GUÉRY, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, 6th ed., Dalloz ឆ្នាំ២០០៧ វាក្យខណ្ឌទី ២៤២.៣២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុទ

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ខ- ជនប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋនោះមិនទាន់កំណត់អត្តសញ្ញាណនៅឡើយ ឬ

គ- ពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្តន្ទាទោសជនត្រូវចោទ

៤. ដីកាដោះស្រាយត្រូវតែមានសំអាងហេតុ។ ដីកានេះអាចជាដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះចំពោះអំពើមួយចំនួន ឬ ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលមួយចំនួន និងអាចជាដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ចំពោះករណីដទៃទៀត។

៣៣. ដីកាដោះស្រាយ កើតចេញពីសេចក្តីសម្រេច ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួររបស់ខ្លួន។ អនុលោមតាមវិធាន ៦៧(៣) និងវិធាន ៦៧(៤) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវសម្រេចលើអំពើដែលគេស្នើសុំខ្លួនឱ្យធ្វើការស៊ើបសួរ។

៣៤. វិសាលភាពនៃការស៊ើបសួរ គឺមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៥៣(១) និងវិធាន ៥៣(២) និងវិធាន ៥៥(១), វិធាន ៥៥(២), និងវិធាន ៥៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលវិធានទាំងនេះចែងថា:

“វិធាន ៥៣ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅស៊ើបសួរ

១. ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាមានហេតុផលជឿថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានកើតមានពិត សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបើកការស៊ើបសួរ ដោយបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្រឆាំងនឹងបុគ្គលមួយ ឬ ច្រើនរូប ឬប្រឆាំងនឹងអញ្ញាតជន។ ដីកានេះត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម:

- ក- សេចក្តីសង្ខេបអំពីអង្គហេតុ
- ខ- ប្រភេទនៃបទល្មើសដែលត្រូវចោទប្រកាន់
- គ- បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលមានកំណត់ និងបង្ក្រាបបទឧក្រិដ្ឋនេះ
- ឃ- ឈ្មោះរបស់បុគ្គលដែលត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេត ប្រសិនបើមាន
- ង- កាលបរិច្ឆេទ និងហត្ថលេខារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរ។

២. ដីកានេះត្រូវអមដោយសំណុំរឿង និងសម្ភារៈដទៃទៀតដែលបានចាត់ទុកជាភស្តុតាងដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមានរួមទាំងអ្វីៗទាំងអស់ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដឹងថាអាចជាភស្តុតាងដោះបន្ទុកផងដែរ។

វិធាន ៥៥ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅទាក់ទងនឹងការស៊ើបសួរ

១. ការស៊ើបសួរត្រូវធ្វើដោយខានពុំបានចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការ របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។

សាលដីកាលើកលែងខ្លួនប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

- ២. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើការស៊ើបសួរតែអង្គហេតុណា ដែលមានចែងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរ ឬ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរបន្ថែម។
- ៣. ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរ ប្រសិនបើមានលេចចេញអង្គហេតុថ្មី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនព័ត៌មាន ដល់សហព្រះរាជអាជ្ញា លើកលែងតែអង្គហេតុថ្មីនោះ ជាស្ថានទម្ងន់ទោសនៃអង្គហេតុដែលមានកំណត់ក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានដែលមានស្រាប់ ។ កាលណាអង្គហេតុថ្មីនេះ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតគ្មានអំណាចធ្វើការស៊ើបសួរអំពីអង្គហេតុថ្មីនោះបានឡើយ លុះត្រាតែទទួលបានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមពីសហព្រះរាជអាជ្ញា។”

៣៥. នៅពេលយើងមើលវិធាន ៥៥(១) និងវិធាន ៥៥(២) ជាមួយនឹងវិធាន ៥៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកាតព្វកិច្ចធ្វើការស៊ើបសួរលើអង្គហេតុទាំងអស់ ដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម។ ចំនុចនេះ វាក៏ដូចនឹងច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែរ។^{៣៨} វិធាន ៥៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចង្អុលបង្ហាញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ទទួលបានកាលៈទេសៈ ជុំវិញអំពើទាំងឡាយដែលរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅស៊ើបសួរបន្ថែម។^{៣៩} កាលៈទេសៈ ដែលគេចោទថាឧក្រិដ្ឋកម្មបានប្រព្រឹត្តឡើង ហើយនាំដល់ការកំណត់បទចោទ មិនត្រូវបានគេយល់ឃើញថា ជាអង្គហេតុថ្មី ឡើយ។ ដូច្នេះហើយ កាលៈទេសៈទាំងនេះជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបសួរ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត យកបទចោទទាំងនោះដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឡើង មកប្រើប្រាស់ជាត្រីវិស័យ ក្នុងការកំណត់វិសាលភាពនៃការស៊ើបសួរ។

៣៦. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនមានយុត្តាធិការ ក្នុងការស៊ើបសួរអំពើផ្សេងៗឡើយ លើកលែងតែមានការស្នើសុំពីសហព្រះរាជអាជ្ញា ដូចដែលមានចែងបញ្ជាក់នៅក្នុងវិធាន ៥៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា អនុលោមតាមវិធាន ៥៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃ

^{៣៨} មាត្រា ១២៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ប្រព័ន្ធច្បាប់បំបាត់ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់សម្រាប់ជំនួយនៅក្នុងការបកស្រាយច្បាប់កម្ពុជា។

^{៣៩} ប្រព័ន្ធច្បាប់បំបាត់ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់សម្រាប់ជំនួយនៅក្នុងការបកស្រាយច្បាប់កម្ពុជា។ សូមអាន C. GUÉRY, *Instruction préparatoire*, Rép. Pén. Dalloz នៃមករា ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌទី ១៥៧។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ១១១

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ក្នុង អង្គហេតុថ្មីៗដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចស៊ើបសួរឡើយ។

៣៧. វិធាន ៦៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បង្គាប់ថា នៅពេលចេញដីកាដោះស្រាយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវតែសម្រេចលើអង្គហេតុទាំងអស់ ប៉ុន្តែអង្គហេតុទាំងអស់នោះ គឺជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចស៊ើបសួររបស់ខ្លួន។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចបានចោលអង្គហេតុទាំងនោះ ដោយ ផ្អែកលើហេតុផលមួយក្នុងចំណោមហេតុផលនានា ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ឬក៏បញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ដោយសម្លាងលើអំពើទាំងនេះ។ សេចក្តីសម្រេចនេះ មិនពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តអំណាចធនាធុសិទ្ធិឡើយ។ នៅពេលមានអត្ថិភាពនៃកាលៈទេសៈ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៦៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ជនត្រូវចោទត្រូវគេបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ ដោយផ្អែកលើអំពើទាំងនេះ។ ជំហរនេះ បានបញ្ជាក់បន្ថែមនៅក្នុងមាត្រា ២៤៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាផងដែរ ដែលមាត្រានេះចែងថា៖ “ប្រសិនបើយល់ឃើញថាអំពើនោះ ជាបទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម ឬបទលហុ ចៅក្រមស៊ើបសួរសម្រេចបញ្ជូនជនត្រូវចោទ ទៅមុខតុលាការជំនុំជម្រះ។ ដីកាត្រូវរៀបរាប់អំពើដែលត្រូវចោទប្រកាន់ និងឈ្មោះបទល្មើសតាមច្បាប់។”

៣៨. សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការចោលអំពើទាំងឡាយ ឬបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ត្រូវផ្តល់សម្លាងហេតុ ដូចមានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងវិធាន ៦៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក៏រំលឹកផងដែរថា វាគឺជាបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ទាមទារឱ្យមានការផ្តល់សម្លាងហេតុ។^{៦០}

^{៦០} សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ ០២) សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក ខួច ជា ដែលបានប្តឹងប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធសំណើសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ D55/I/8 វាក្យខណ្ឌទី ២១ ដោយយោង៖ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសង្កេតទូទៅ មាត្រា ១៤ វាក្យខណ្ឌទី ៤៩។ សូមអានលិខិតឆ្លើយឆ្លងលេខ ៨០៣/១៩៩៩ Van Hulst ទល់នឹង ហ្សឡង់ដ៍ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌទី ៦.៤។ លេខ ៧០៩/១៩៩៦ Bailey ទល់នឹង បារ៉ែក ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៩ វាក្យខណ្ឌទី៧.២។ លេខ ៦៦៣/១៩៩៥ Morrison ទល់នឹង បារ៉ែក ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ វាក្យខណ្ឌទី ៨.៥។ រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mulutinovic IT-99-37-AR65.3 “សេចក្តីសម្រេចបដិសេធសំណើសុំអនុញ្ញាតរបស់ Milutinovic ធ្វើការប្តឹងឧទ្ធរណ៍” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ វាក្យខណ្ឌទី២២។ រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Furundzija IT-95-17/1-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០០ វាក្យខណ្ឌទី ៦៩។ តុលាការអឺរ៉ុបផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស (ECHR), Suominen ទល់នឹង ហ្វាំងឡង់ដ៍ ចុះថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ វាក្យខណ្ឌទី ៣៦។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខួច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៣៩. អង្គបុរេជំនុំជម្រះគូសបញ្ជាក់ថា អំពើទាំងឡាយដែលបានរកឃើញនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ គឺមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ អាចឱ្យយកមកសម្រេចសម្រាប់ការកំណត់បទចោទ នៅពេលចេញដីកាដោះស្រាយ ដោយមិនគិតថា តើសហព្រះរាជអាជ្ញាបានកំណត់បទចោទពីដំបូង យ៉ាងដូចម្តេចនោះទេ។

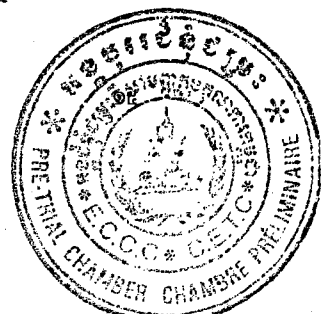
អំណាចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងការបន្ថែមបទល្មើស ឬបន្ថែមទម្រង់នៃការចូលរួមប្រព្រឹត្តនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅស៊ើបសួរ

៤០. វិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានចង្អុលបញ្ជាក់ថា តើនៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបណា ដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចបន្ថែមបទល្មើស ឬទម្រង់នៃការចូលរួមប្រព្រឹត្ត នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ នៅក្នុងវិធាន ៧៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ស្នើឡើងថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានអំណាចចេញដីកាដោះស្រាយថ្មីមួយ ឬចេញដីកាដោះស្រាយដែលបានកែប្រែរួច។ ដីកានេះនឹងយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃការជំនុំជម្រះ៖ “អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបណ្តឹង ដោយដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ”។ នៅក្នុងសទ្ទានុក្រមនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក្យថា “ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ” សំដៅលើ “ដីកាដោះស្រាយដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ តាមសាលដីការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ”។

៤១. អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចកាលពីលើកមុនហើយថា ខ្លួនបានបំពេញតួនាទីជាសភាស៊ើបសួរតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅក្នុង អ.វ.ត.ក ។^{១១} ទោះបីជាក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មិនមានចែងច្បាស់លាស់អំពីវិធីសាស្ត្រយ៉ាងដូចម្តេចដែលសភាស៊ើបសួរគួរដោះស្រាយ នៅពេលទទួលបានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្នើសុំបន្ថែមបទល្មើស ឬទម្រង់នៃការចូលរួមប្រព្រឹត្ត, ក្រមនីតិវិធីនេះជាទូទៅផ្តល់អំណាចទូលាយដល់សភាស៊ើបសួរនៅពេលទទួលបានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។ ជាពិសេស ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះចែងថា សភាស៊ើប

^{១១} សេចក្តីសម្រេចទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន លេខ ២៤៩ ហៅ “ខុច” ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ C5/45 កថាខណ្ឌទី៧។

សាលដីការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

សួរអាថៈ

- ក. ពិនិត្យមើលពិនិយ័តភាពនៃនីតិវិធី ហើយធ្វើមោឃភាពផ្នែកណាមួយនៃនីតិវិធីទាំងមូល (មាត្រា ២៦១)។
- ខ. បង្គាប់ឱ្យធ្វើកិច្ចស៊ើបសួរបំពេញបន្ថែម (មាត្រា ២៦២)។
- គ. តាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬ តាមសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង បង្គាប់ឱ្យពន្លាតការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ ដល់បទល្មើសដែលទាក់ទងគ្នា និង បទល្មើស ដែលចង្អុលដោយចៅក្រមស៊ើបសួរ (មាត្រា ២៦៣)។

៤២. នៅពេលទទួលបានដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់ ដោយសារព្រះរាជអាជ្ញា ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ធ្វើការប្តឹងឧទ្ធរណ៍, សភាស៊ើបសួរ ត្រូវ “ធ្វើការស៊ើបសួររឿងក្តីនេះ ដោយខ្លួនឯង”។^{៤២}

៤៣. វិធានគតិយុត្ត ដែលចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មិនបានស្នើឡើងថា សភាស៊ើបសួរមានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមបទចោទ ដែលកំណត់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ។ ប៉ុន្តែ វិធានគតិយុត្តទាំងនេះបង្ហាញថា សភាស៊ើបសួរត្រូវបានគេផ្តល់អំណាចឱ្យធ្វើការសម្រេចលើបទចោទ ដែលខ្លួនគិតថាសមស្រប។^{៤៣}

៤៤. អនុលោមតាមវិធាន ៧៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនីតិវិធីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ខ្លួនត្រូវបានគេផ្តល់អំណាចឯករាជ្យឱ្យធ្វើការសម្រេចលើបទចោទ នៅពេលសម្រេចថាតើខ្លួនគួរបន្ថែមបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើឡើង ទៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែរឬទេ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ មានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមវិធានច្បាប់ដូចគ្នានឹង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ជាពិសេសនោះគឺ វិសាលភាពនៃការស៊ើបសួរ។ ដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ខ្លួនត្រូវសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ ដោយធ្វើការពិនិត្យមើលថាតើ អំពើទាំងឡាយ ដែលជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបសួរ, អាចយកមកកំណត់បទចោទ តាមការស្នើឡើងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែរឬទេ។ ហើយ

^{៤២} ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (CPC) មាត្រា២៧៧ និង ២៨១(៣)។

^{៤៣} នេះផ្ទុះបញ្ហាទាំងអំពីបែបបទដែលត្រូវបានអនុម័តដោយប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រសភាស៊ើបសួរ នៅពេលដែលខ្លួនបានទទួលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាមទារឱ្យមានការ តែប្រែពាក្យពេចន៍ច្បាប់ មានអំណាចជំនួសការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនសម្រាប់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងសម្រេចសារជាថ្មីទៅលើពាក្យពេចន៍សមស្រប។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ ដោយធ្វើការពិនិត្យមើលថាតើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គួរណាស់បញ្ចូលបទចោទនោះ ដែរឬទេ។^{៤៤}

ភាពចាំបាច់ក្នុងការចែងបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ

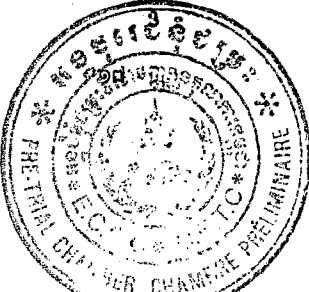
៤៥. សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ សន្និដ្ឋានថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនេះ មិនចាំបាច់ធ្វើឡើងឡើយ ពីព្រោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចនឹងធ្វើការដោះស្រាយលើបញ្ហាទាំងនេះ ដែលគេបានលើកឡើង។

៤៦. វិធាន ៦៧(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវចែងអំពី “អត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាប់ចោទ, ការរៀបរាប់អំពីអង្គហេតុ, និងបទចោទ ដែលកំណត់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយក្នុងនោះរួមទាំងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌដែលពាក់ព័ន្ធ និងប្រភេទនៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ”។ នៅក្នុងមាត្រា ២៤៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានបទប្បញ្ញត្តិស្រដៀងគ្នានេះដែរ។ វិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មិនបានចែងបទដ្ឋានណែនាំបន្ថែមស្តីពីវិធីសាស្ត្រ ដែលដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះគួរតែផ្តល់ហេតុផល។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈទាំងនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងអនុវត្តបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។

៤៧. បទដ្ឋានអន្តរជាតិ ទាមទារឱ្យដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ចែងពីអង្គហេតុនៃរឿងក្តី ដោយត្រូវលើកឡើងព័ត៌មានពិស្តារ គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីជូនដំណឹងជាក់លាក់ដល់ចុងចោទអំពីបទចោទដាក់បន្ទុកលើខ្លួន ដើម្បីឱ្យចុងចោទអាចត្រៀមរៀបចំការពារខ្លួនបាន។^{៤៥} ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះគួរចែងបទចោទនីមួយៗឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ហើយគួរកំណត់

^{៤៤} យុទ្ធវិធីស្រដៀងគ្នាមួយត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងប្រព័ន្ធបារាំង។ សូមអានមាត្រា២០២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង។
^{៤៥} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Blaskić IT-95-14-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ (“សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ Blaskić”) កថាខណ្ឌទី២០៩។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុទ

D99/3/42

009/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

អំពើជាក់លាក់ទាំងឡាយ ក្នុងលក្ខខណ្ឌមួយអាចឱ្យជឿជាក់បាន។^{៤៦} ប្រសិនបើជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីទម្រង់នៃការចូលរួម, ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ គួរចែងអំពីទម្រង់ នីមួយៗ ដែលគេបានចោទប្រកាន់។^{៤៧}

៤៨. យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិ បានធ្វើការបែងចែកលើវិសាលភាពនៃលក្ខណៈពិសេស ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយវាអាស្រ័យលើទម្រង់នៃការ ទទួលខុសត្រូវដែលគេចោទប្រកាន់។ ការបែងចែកនេះ គឺដោយសារតែ អង្គហេតុនានា ដូចជា អត្តសញ្ញាណរបស់ជនរងគ្រោះ, ទីកន្លែង និងពេលវេលានៃព្រឹត្តិហេតុ ដែលគេចោទថា ជនជាប់ ចោទទទួលខុសត្រូវ, និងការរៀបរាប់អំពីព្រឹត្តិហេតុទាំងឡាយ, គឺវាចាំបាច់ផ្អែកលើភាពនៅ កៀកនឹងព្រឹត្តិហេតុ ដែលគេចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទ។^{៤៨}

៤៩. នៅពេលមានការចោទប្រកាន់ថា ជនជាប់ចោទ បានប្រព្រឹត្តិអំពើទាំងនោះដោយខ្លួនឯង ហើយ អំពើទាំងនោះបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានភាពចម្រូងចម្រាស់នេះ, អត្តសញ្ញាណរបស់ជនរង គ្រោះ, ទីកន្លែង និងពេលវេលាប្រហាក់ប្រហែលនៃអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនោះដែលគេចោទប្រកាន់, និងមធ្យោបាយ ដែលគេប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ត្រូវចែង “បញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ជាទី បំផុត”។^{៤៩} ក្នុងករណីដែលមានការចោទប្រកាន់អំពីការចូលរួមដោយផ្ទាល់, ប្រភេទ ឬវិសាល ភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគេចោទប្រកាន់ មិនអាចធ្វើឱ្យយើងបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ចំពោះអត្ត សញ្ញាណរបស់គ្រប់ជនរងគ្រោះ ឬពេលវេលានៃការប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ឡើយ។^{៥០} ក្នុងករណីមាន ការចោទប្រកាន់ថា ជនជាប់ចោទបានរៀបចំផែនការណ៍, ញុះញង់, បង្កាប់បញ្ជា, ឬ ជួយ និង

^{៤៦} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Delić IT-96-21 “សេចក្តីសម្រេចស្តីអំពីពាក្យសុំរបស់ជនជាប់ចោទ Hazim Delić ដោយផ្អែកទៅលើភាពខ្វះខាតនៅក្នុងទម្រង់ នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៦ កថាខណ្ឌទី១៤។

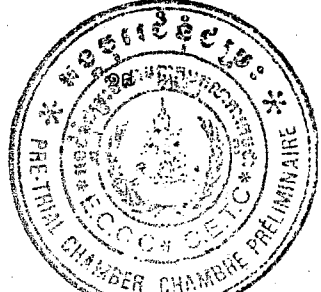
^{៤៧} សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Kordić និង Čerkez កថាខណ្ឌទី១២៩។ សូមអាន ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Simić IT-95-9-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៦ (“សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Simić”) កថាខណ្ឌទី២១។

^{៤៨} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Blaškić Blaškić កថាខណ្ឌទី២១០ និង ២១១។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Brima et al. SCSL-04-16-T “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ (“សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Brima”) កថាខណ្ឌទី២៩។

^{៤៩} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Blaškić កថាខណ្ឌទី២១៣។

^{៥០} សាលដីកាសាលាដំបូងលើករណី Brima កថាខណ្ឌទី៣១។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Kupreskić IT-95-16-A “សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍” អង្គជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌទី៨៩។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុប

D99/3/42

009/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ទំនុកបម្រុង នៅក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់, “អំពើជាក់លាក់” ឬ “ការប្រព្រឹត្តជាក់លាក់” របស់ជនជាប់ចោទ ដែលបង្កើតជាសម្ពាធនៃបទចោទដែលមានភាពចម្រងចម្រាស់នេះ ត្រូវតែបង្ហាញចេញ។^{៥១} ការចោទប្រកាន់លើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនត្រឹមតែទាមទារធាតុផ្សំថា អ្វីទៅដែលគេចោទថាជាការប្រព្រឹត្តិផ្ទាល់របស់ថ្នាក់លើប៉ុណ្ណោះទេ, វាថែមទាំងទាមទារថា អ្វីទៅដែលគេចោទថាជាការប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលដទៃ ដែលបុគ្គលថ្នាក់លើត្រូវទទួលខុសត្រូវ ដោយធ្វើការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។^{៥២} សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវរួម ទាមទារឱ្យមានការចែងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។^{៥៣}

៥០. ដោយពិចារណាថា បទដ្ឋានអន្តរជាតិ ទាមទារលក្ខខណ្ឌនៃការចែងបញ្ជាក់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ហើយមាត្រា ៣៥(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងពិស្តារអំពីប្រភេទ និងមូលដ្ឋាននៃបទចោទ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ការអះអាងរបស់សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទថា បញ្ហាដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ គួរយកទៅសម្រេចនៅពេលជំនុំជម្រះលើអង្គសេចក្តី គឺមិនត្រឹមត្រូវឡើយ។ មូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ចាំបាច់ត្រូវយកមកធ្វើការពិនិត្យបន្ថែម ដើម្បីសម្រេចថាតើដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ គួរត្រូវកែប្រែ ដូចដែលបានស្នើឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដែរឬទេ។

^{៥១} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Blaskić កថាខណ្ឌទី២១៣។

^{៥២} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Blaskić កថាខណ្ឌទី២១៦។ សាលក្រុមសាលាដំបូងលើករណី Brima កថាខណ្ឌទី៣២។

^{៥៣} វាក៏បានផ្ទុះបញ្ចាំងផងដែរនៅក្នុងការអនុវត្តនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់តុលាការអន្តរជាតិ។ សូមអាន សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Semic កថាខណ្ឌទី២១-២២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ជំពូក ៦ - មូលដ្ឋាននីមួយៗ: ការខកខានក្នុងការចោទប្រកាន់ឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់ជាតិ

ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់តាតិ

៥១. នៅក្នុងមូលដ្ឋាននីមួយៗនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍, សហព្រះរាជអាជ្ញាផ្តល់ទង្វើករណីថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកំហុសអង្គច្បាប់មួយ នៅពេលដែលខ្លួនខកខានមិនបានចោទប្រកាន់ ខុច ពីបទមនុស្សឃាដ និងបទទារុណកម្ម ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ និងផ្ដន្ទាទោស តាមមាត្រា ៣ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (“ច្បាប់អ.វ.ត.ក”)។ សហព្រះរាជអាជ្ញា សន្និដ្ឋានថា បទល្មើសទាំងនោះ ត្រូវបានបង្ហាញទាំងស្រុង តាមរយៈអង្គហេតុ ដូចដែលបានរកឃើញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះកែប្រែដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយធ្វើការបញ្ចូលបទល្មើសទាំងនេះ។

៥២. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើការសន្និដ្ឋានដូចខាងក្រោម៖

- (១) មាត្រា ៣ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ចែងយ៉ាងច្បាស់ ដោយផ្តល់អំណាចដល់សហព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងការចោទប្រកាន់ជនសង្ស័យ ពីបទមនុស្សឃាដ បទទារុណកម្ម និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា ដែលវាផ្ទុយនឹងស្មារតីនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦។
- (២) សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលមិនធ្វើការចោទប្រកាន់ ខុច លើបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ គឺផ្អែកលើការអះអាងមួយមិនត្រឹមត្រូវ ដែលថា បទល្មើសទាំងនេះត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ។ ការអះអាងនេះ មិនត្រឹមត្រូវទេ ដោយសារតែ ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ អ.វ.ត.ក មិនមានឋានានុក្រមឡើយ, ដោយសារការបកស្រាយនេះបង្កប់ន័យថា ឧក្រិដ្ឋកម្មមិនអាចយកមកចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក និងដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មនីមួយៗនៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ រួមមានធាតុផ្សំដែលមិនមាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់ជាតិ។ ដូចគ្នានេះដែរ ឧក្រិដ្ឋកម្មនីមួយៗនៅក្រោមច្បាប់ជាតិ មិនមានធាតុផ្សំដែលមាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ។
- ក. បទទារុណកម្ម អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ មានអត្ថិភាព នៅពេលអំពើទារុណកម្ម ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយ (១) មានចេតនាយកព័ត៌មាន ឬ(២) ដើម្បីសងសឹក ឬដោយចិត្តព្រៃ។ ទាំងបទទារុណកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងបទទារុណកម្មដែលជាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ ទាមទារថា អំពើទារុណកម្ម ត្រូវប្រព្រឹត្តឡើង ក្នុងចេតនាដើម្បីយកព័ត៌មាន ដាក់ទណ្ឌកម្ម

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

បំភ័យ ឬបង្ខំជនរងគ្រោះ ឬគតិយជន ឬរើសអើងចំពោះជនរងគ្រោះ ឬគតិយជន។
បទទារុណកម្ម អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ អាចធ្វើការបង្ហាញ តាម
រយៈការប្រើប្រាស់ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត គឺ “ការសងសឹក ឬចិត្តព្រៃ” ដែលធាតុផ្សំនេះ
មិនមាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។

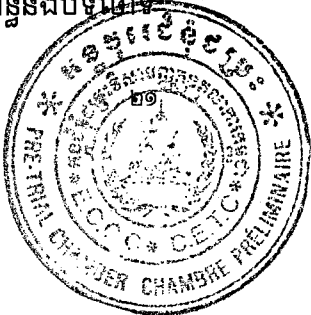
ខ. ឃាតកម្ម អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ទាមទារឱ្យមានចេតនាធ្វើឱ្យគេ
ស្លាប់។ ផ្ទុយមកវិញ ឃាតកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឃាតកម្ម
ដែលជាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ អាចបំពេញលក្ខខណ្ឌ តាមរយៈចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់
ឬ ចេតនាធ្វើឱ្យមានព្យសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ឬចេតនាធ្វើឱ្យខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ។
ធាតុផ្សំអត្តនាម័តទាំងពីរនេះ ត្រូវតែយល់ឃើញថាជាធាតុផ្សំលើអង្គហេតុខុសៗគ្នា
ពីព្រោះ វាមានស្ថានភាពដែលថា ការប្រព្រឹត្តដូចគ្នា អាចជាឃាតកម្ម អនុលោមតាម
ឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ឬផ្តែ មិនមែនជា ឃាតកម្ម អនុលោមតាមក្រម
ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។

- (៣) បទទារុណកម្ម និងបទមនុស្សឃាដ អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ត្រូវបានបង្កើត
ឡើង តាមរយៈអង្គហេតុ ដែលបានរកឃើញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។
- (៤) ការខកខានចោទប្រកាន់បទល្មើស អនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ បង្កើតជាហានិភ័យនៃការកាត់ឱ្យ
រួចខ្លួន ប្រសិនបើធាតុផ្សំផ្នែកយុត្តាធិការចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ មិនត្រូវបាន
បង្ហាញ នៅពេលជំនុំជម្រះ។

៥៣. សហព្រះរាជអាជ្ញា លើកឡើងសំណើសុំកែប្រែ ចំពោះផ្នែកទីបួន នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ
ដោយសុំបញ្ជូលបទមនុស្សឃាដ និងបទទារុណកម្ម។

៥៤. សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ មិនបានឆ្លើយតបជាក់លាក់ចំពោះទង្វើករណីរបស់សហ
ព្រះរាជអាជ្ញា ដែលថា មានការខកខានក្នុងការចោទប្រកាន់បទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ។ ប៉ុន្តែ
សហមេធាវីការពារក្តី ផ្តោតការព្រួយបារម្ភរបស់ខ្លួនលើសក្តានុពលដែលថា ការស៊ើបអង្កេតលើ
បញ្ហានេះ ធ្វើឱ្យមានការពន្យារពេលយូរចំពោះការចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ។ សហមេធាវីការពារ
ក្តីសួរថា “តើសវនាការជំនុំជម្រះលើ ខុប នឹងចាប់ផ្តើមនៅពេលណា?”។ សហមេធាវីការពារក្តី
សន្និដ្ឋានថា ប្រសិនបើអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នឹងសម្រេចថា គួរតែធ្វើការស៊ើបអង្កេតលើករណី ខុប
ចំពោះបទល្មើសថ្មី, ការសម្រេចបែបនេះ នឹងទាមទារឱ្យ ខុប ចូលខ្លួនសារជាថ្មីនៅចំពោះមុខ
សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីធ្វើឱ្យរឿងក្តីរបស់ ខុប ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើស

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុប

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ថ្មី។ សហមេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ មិនមានមូលដ្ឋាន ឡើយ ពីព្រោះ ទង្វើករណីថា ខុច អាចត្រូវបានគុណការកាត់ឱ្យរួចខ្លួន មិនសមហេតុផល “នៅពេលពិចារណា ឃើញថា គាត់បានទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់ជាច្រើនលើកច្រើនសារចំពោះឧក្រិដ្ឋ កម្មដែលគាត់បានប្រព្រឹត្តិនៅស-២១ ហើយបានសំដែងការសោកស្តាយយ៉ាងស្មោះត្រង់ ចំពោះ ជនរងគ្រោះ”។^{៥៤}

ខ. សេចក្តីពិចារណា

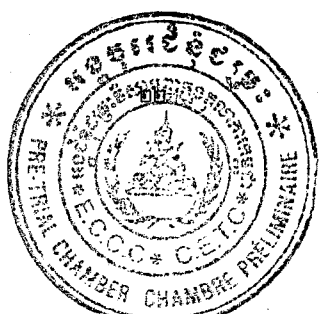
៥៥. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណានៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១៥២ នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ ជម្រះថា:

“អំពើជាក់លាក់មួយចំនួនដែលបានបង្ហាញតាមរយៈការស៊ើបសួរ និងដែលបានកំណត់ជាបទឧក្រិដ្ឋខាង លើ អាចត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ផងដែរ ស្របតាមច្បាប់ជាតិកម្ពុជាជាបទល្មើសមនុស្សធម៌ និងទារុណកម្មដែលមានចែង និងផ្តន្ទាទោសដោយមាត្រា៥០០ មាត្រា៥០១ មាត្រា ៥០៣ នៃក្រម ព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ និង ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៣៣៧ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក។ ប៉ុន្តែ អំពើទាំងនេះ ត្រូវតែ ទទួលបានការចោទប្រកាន់ក្រោមការកំណត់ប្រភេទបទល្មើស ដែលមានលក្ខណៈខ្ពស់ជាងគេ ដែលនៅ ក្នុងករណីនៃសំណុំរឿងនេះគឺឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចុះថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៨។”

៥៦. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនបានផ្តល់ហេតុផលហេតុថា ហេតុអ្វីបានជាខ្លួនគិតថា បទល្មើស ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ មានការកំណត់បទចោទដែលមានលក្ខណៈខ្ពស់ជាងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ ជាតិ។ ដូចគ្នានេះដែរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនបានលើកឡើងមូលដ្ឋានអង្គហេតុ ដែលខ្លួន យកមកធ្វើជាសម្គាល់ នៅពេលលើកឡើងថា “អំពើមួយចំនួន ដែលបានបង្ហាញដោយកិច្ចស៊ើប សួរ ក៏បង្កើតជាបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិផងដែរ។” នៅក្នុងដំណាក់កាលមុនៗ ដោយសារ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានកំណត់និយមន័យ ឬចង្អុលយោងលើនិយមន័យនៃបទល្មើស ក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ, វាមិនបង្ហាញឱ្យយើងឃើញ

^{៥៤} សារណាតបរបស់មេធាវីការពារក្តីទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ កថាខណ្ឌទី៥។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

ច្បាប់ថាតើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការសន្និដ្ឋាន ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ តាមរបៀប
ណា នោះទេ។

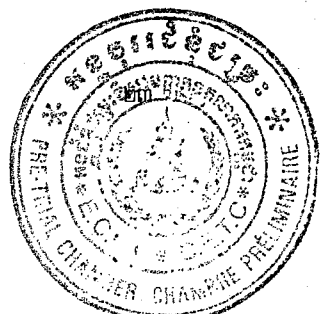
៥៧. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបាន “បង្ហាញហេតុផល
ចំពោះសេចក្តីសម្រេច”។ ដូច្នោះហើយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានអនុវត្តឱ្យស្របទៅតាម
លក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៦៧(៤)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។^{៥៥}

៥៨. សហព្រះរាជអាជ្ញាផ្តល់ទឡឹករណ៍ថា បទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ គឺផ្អែកលើអំពើដូចគ្នា ដូចបទ
ល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែរ។ ចំពោះវិសាលភាពនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដូចដែលបានកំណត់
ខាងលើ បទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រូវតែបង្ហាញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។
ដើម្បីសម្រេចថាតើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុវត្តកិច្ចរបស់ខ្លួនត្រឹមត្រូវដែរឬទេ ដោយមិន
ធ្វើការបញ្ចូលបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ បន្ថែមលើបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលបាន
ចោទប្រកាន់, អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងធ្វើការពិនិត្យថា តើបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ត្រូវបាន
ច្របាច់បញ្ចូលនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិដែរឬទេ។

៥៩. ដើម្បីសម្រេចថាតើបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ត្រូវបានច្របាច់បញ្ចូលនៅក្នុងបទល្មើសក្រោម
ច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលមានចែងរួចស្រាប់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែរឬទេ, អង្គបុរេ
ជំនុំជម្រះនឹងធ្វើការពិនិត្យថា តើបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ មានធាតុផ្សំដែលមិនមាននៅក្នុងបទ
ល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិដែរឬទេ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ចាំបាច់ប្រៀបធៀបធាតុផ្សំនៃបទល្មើស
ក្រោមច្បាប់ជាតិជាមួយនឹងធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនចាំបាច់
ធ្វើការប្រៀបធៀបធាតុផ្សំរបបទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ
លើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍របស់សាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម
អន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេស

^{៥៥} សូមអានជើងទំព័រទី៤០ ខាងលើ។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ភ្នំន់ដា បានលើកឡើង “ប្រសិនបើបទល្មើសណាមួយទាមទារការបង្ហាញអង្គហេតុមួយ ដែលបទល្មើសដទៃមិនទាមទារ, ធាតុផ្សំអង្គហេតុមួយនេះគឺវាខុសគ្នានឹងធាតុផ្សំអង្គហេតុមួយទៀត។”^{៥៦}

i. ការប្រៀបធៀបធាតុផ្សំនៃបទល្មើស ដែលគេបានបង្កើតឡើង

ក. បទទារុណកម្ម

និយមន័យនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ

៦០. មាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៧ ជាភាសាបារាំង ចែងថា៖

“Tout individu qui exerce des actes de torture sur les personnes, soit afin d’obtenir d’elles, sous l’empire de la douleur, la revelation de renseignements utiles à la perpétration d’un crime ou d’un délit, soit par esprit de représailles ou par barbarie, est puni de la peine criminelle de troisième degré.”

៦១. ដោយសារមានជំនួយពីការបកប្រែនេះ, ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ពីមាត្រា ៥០០ នៃបទប្បញ្ញត្តិដើម ជាភាសាខ្មែរ ត្រូវបានកំណត់ដូចតទៅ៖

ជនណាធ្វើទារុណកម្ម អ្នកដទៃ ដើម្បីឱ្យអ្នកនោះឈឺជាខ្លាំង ហើយឆ្ងាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី, ដើម្បីសងសឹក ឬដោយអំពើចិត្តព្រៃរបស់ខ្លួនក្តី, ជននោះត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទី៣។

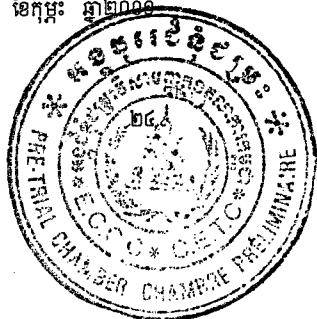
៦២. ធាតុផ្សំនៃបទទារុណកម្ម អាចកំណត់ដូចតទៅ៖

- ធ្វើទារុណកម្មអ្នកដទៃ
- ដើម្បីគោលបំណងណាមួយក្នុងគោលបំណងដូចខាងក្រោម៖

(១) ដើម្បីឱ្យអ្នកនោះឈឺជាខ្លាំង ហើយឆ្ងាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី ឬ

^{៥៦} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Delalic [ករណី Čelebić] IT-96-21-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌទី៤១២ (“សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ Čelebić”) ។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

(២) ដើម្បីសងសឹក ឬ

(៣) ដោយអំពើចិត្តព្រៃរបស់ខ្លួន។

និយមន័យនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ

៦៣. ចំពោះច្បាប់ជាធរមានស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មនៅក្នុងអំឡុងពេល“កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ” សេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារបុគ្គលគ្រប់រូបពីការធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើសាហាវយង់ខ្នង, ពីការប្រព្រឹត្តអមនុស្សធម៌ ឬការធ្វើឱ្យបាត់បង់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ, ឬពីការដាក់ទោសទណ្ឌ ដែលបានទទួលស្គាល់ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៣៤៥២ (XXX) ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៥ (សេចក្តីប្រកាសស្តីពីបទទារុណកម្ម), នៅក្នុងមាត្រា ១ ចែងដូចខាងក្រោម៖

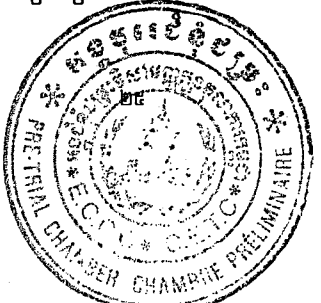
“១. ក្នុងគោលបំណងនៃសេចក្តីប្រកាសនេះ, ការធ្វើទារុណកម្ម មានន័យថាជា អំពើទាំងឡាយ ដែលមន្ត្រីសាធារណៈ ឬដោយមានការញុះញង់ពីមន្ត្រីនេះ មានចេតនាធ្វើឱ្យបុគ្គលដទៃមានការឈឺចុកចាប់ជាខ្លាំងខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត ក្នុងគោលបំណងមួយចំនួនដូចជា យកព័ត៌មាន ឬយកចម្លើយសារភាព ពីជននោះ ឬតតិយជន, ដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអំពើដែលជននោះបានប្រព្រឹត្តិ ឬ សង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តិ, ឬបំភិតបំភ័យជននោះ ឬជនដទៃ។ ការធ្វើទារុណកម្ម មិនរួមបញ្ចូល ការឈឺចុកចាប់, ដែលកើតឡើងតិចតួច និងចាំបាច់, លេចចេញពីការដាក់ទណ្ឌកម្មស្របច្បាប់ ដែលវាស្របទៅនឹងវិធាននៃបទដ្ឋានអប្បបរមានៃការប្រព្រឹត្តិចំពោះទណ្ឌិត។”

សេចក្តីប្រកាសស្តីពីការធ្វើទារុណកម្មនេះគឺជាសេចក្តីសម្រេច របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលបានទទួលស្គាល់ជាឯកច្ឆ័ន។

៦៤. អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម (“CAT”) ដែលបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៤ (ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៨៧) បានកំណត់អំពីការធ្វើទារុណកម្ម ដូចខាងក្រោម៖

“១. ក្នុងគោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះ, “ទារុណកម្ម” សំដៅលើអំពើទាំងឡាយដែលមាន ចេតនាធ្វើឱ្យបុគ្គលដទៃមានការឈឺចុកចាប់ជាខ្លាំងខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត ក្នុងគោលបំណងមួយចំនួនដូចជា យកព័ត៌មាន ឬយកចម្លើយសារភាពពីជននោះ ឬតតិយជន, ដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអំពើដែលជននោះ បានប្រព្រឹត្តិ ឬ សង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តិ, ឬ បំភិតបំភ័យ ឬបង្ខិតបង្ខំជននោះ ឬតតិយជន ឬ ដោយសារហេតុផលណាមួយនៃការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ,

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្បជ័យ)

នៅពេលដែលការឈឺចុកចាប់នោះ ធ្វើឡើងដោយមន្ត្រីសាធារណៈណាម្នាក់ ឬដោយមានការ
ញុះញង់ ឬមានការយល់ព្រម ឬសុខចិត្ត ពីមន្ត្រីនោះ ឬមន្ត្រីណាម្នាក់ ដែលបំពេញមុខនាទី
ផ្លូវការ។ ទារុណកម្ម មិនរួមបញ្ចូល ការឈឺចុកចាប់, ដែលកើតឡើងតិចតួច និងចាំបាច់,
លេចចេញពីការដាក់ទណ្ឌកម្មស្របច្បាប់ ឡើយ។

២. មាត្រានេះ មិនមានការប៉ះពាល់ចំពោះលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិ ឬច្បាប់ជាតិ ដែលរួមមាន
ឬអាចមានបទប្បញ្ញត្តិនៃការអនុវត្តក្នុងលក្ខណៈទូលាយ។”

៦៥. អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា វាមានភាពខុសគ្នារវាងសេចក្តីប្រកាសស្តីពីទារុណកម្ម
និង CAT ចំពោះគោលបំណងទាំងឡាយ ដែលអំពើនានាបានប្រព្រឹត្តិ ដើម្បីអាចចាត់ទុកថាជា
ទារុណកម្ម។ អំពើទាំងឡាយ ដែលបានកំណត់នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសស្តីពីទារុណកម្ម គឺមាន
វិសាលភាពកម្រិតជាងអំពើទាំងឡាយ ដែលបានកំណត់នៅក្នុង CAT។ និយាយឱ្យច្រើន, គោល
បំណងនៃ “ការបង្ខំបុគ្គលណាម្នាក់ ឬតតិយជន” និង “ដោយសារហេតុផលណាមួយនៃការរើស
អើងគ្រប់ប្រភេទ” នៅក្នុង CAT មិនបានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសស្តីពីទារុណកម្ម
ឡើយ។

៦៦. យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី,
និយមន័យនៃទារុណកម្មនៅក្នុង CAT អាចត្រូវបានគេមើលឃើញថាគឺជាសេចក្តីប្រកាសស្តីពី
ទំនៀមទម្លាប់។^{៥៧} ដូច្នោះ នៅក្នុងនេះ និយមន័យក្នុងលក្ខណៈទូលាយជាងនេះ នឹងត្រូវអង្គបុរេ
ជំនុំជម្រះ យកមកអនុវត្ត ដើម្បីជាគោលបំណងនៃការកំណត់ថាតើនិយមន័យក្រោមច្បាប់ជាតិ
រួមមានធាតុផ្សំដែលមិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែរឬទេ។ ចំពោះ
បញ្ហានេះ ការប្រើប្រាស់និយមន័យចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងលក្ខណៈទូលាយ
បែបនេះ គឺផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនត្រូវចោទ។

^{៥៧} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Furundzija IT-95-17/1 “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខណ្ឌទី១៦០-១៦១
ដូចដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ទៅលើសាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០០ កថាខណ្ឌទី១១១។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Kunarac et al.
IT-96-23 និង23/1 “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌទី១៤៦។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៦៧. អនុលោមតាម CAT, ធាតុផ្សំដូចខាងក្រោម អាចត្រូវបានគេពិចារណាថាជាផ្នែកមួយនិយមន័យលើទារុណកម្ម៖

- អំពើ ដែលធ្វើឱ្យមានការឈឺចុកចាប់ជាខ្លាំងខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត។
- អំពើនោះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយចេតនា និង
- អំពើនោះ ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងយកព័ត៌មាន ឬយកចម្លើយសារភាព, ដាក់ទណ្ឌកម្ម, ឬ បំភិតបំភ័យ ឬបង្ខិតបង្ខំ ជនរងគ្រោះ ឬ តតិយជន ឬ ដោយការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ចំពោះជនរងគ្រោះ ឬ តតិយជន។^{៥៨}

ភាពខុសគ្នារវាងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ

៦៨. មាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ចែងថា ដើម្បីមានពិរុទ្ធភាពអំពីបទទារុណកម្ម, បុគ្គលណាមួយ ត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តិ “ទារុណកម្ម”។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ មិនមានការចង្អុលបង្ហាញបន្ថែមអំពីករណីអ្វីដែលអាចចាត់ទុកថាជា “ទារុណកម្ម”។ ដូច្នេះ យើងមិនឃើញមានចំណុចបញ្ជាក់ថា ធាតុផ្សំអង្គហេតុចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ គឺខុសពីធាតុផ្សំចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។

៦៩. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ធាតុផ្សំអង្គនោះមត់ដំបូងចំពោះនិយមន័យក្រោមច្បាប់ជាតិ - “ដើម្បីឱ្យអ្នកនោះឈឺជាខ្លាំង ហើយធ្លាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី” គឺខុសពីនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ និយមន័យក្រោមច្បាប់ជាតិ មិនត្រឹមតែទាមទារឱ្យមានការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងគោលបំណងយកព័ត៌មានប៉ុណ្ណោះទេ, វាថែមទាំងទាមទារលក្ខខណ្ឌថា ព័ត៌មាននោះចាំបាច់ដល់ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្ម។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដើម្បីកាត់ទោសបុគ្គលណាម្នាក់ពីបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ, វានឹងមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ក្នុងការបង្ហាញថា បុគ្គលនោះបានធ្វើទារុណកម្ម ក្នុងគោលបំណងយកព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ដោយសារធាតុផ្សំនេះគឺជាលក្ខខណ្ឌកំណត់នៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។

^{៥៨} មានធាតុផ្សំទាំងនេះ ត្រូវបានគេពិចារណាផងដែរ ដោយតុលាការ ICTY និង ICTR។

សាលាដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៧០. ធាតុផ្សំអត្តនោម័តទីពីរ ដែលជាលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ - “ធ្វើទារុណកម្មដើម្បីសងសឹក”, ធាតុផ្សំនេះ មានលក្ខខណ្ឌស្រដៀងគ្នានឹងគោលបំណងនៃ “ការដាក់ទណ្ឌកម្ម” ដែលមានកំណត់នៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ នៅពេលដែលយកតែគោលបំណងជាក់លាក់មួយនេះមកពិចារណា, ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ គឺដូចតែគ្នា។

៧១. ធាតុផ្សំអត្តនោម័តទីបីនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ - “ធ្វើទារុណកម្មដោយអំពើចិត្តព្រៃ”, ធាតុផ្សំនេះ មិនមានលក្ខខណ្ឌស្មើគ្នាទៅនឹងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ឡើយ។ ធាតុផ្សំនេះហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈទូលាយជាងធាតុផ្សំមួយក្នុងចំណោមធាតុផ្សំទាំងឡាយ ដែលកំណត់នៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។

៧២. អង្គបុរេជំនុំជម្រះសន្តិដ្ឋានថា និយមន័យនៃទារុណកម្ម ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ មានធាតុផ្សំអត្តនោម័តចំនួនពីរ ដែលមិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ធាតុផ្សំទាំងនោះគឺ គោលបំណងនៃ “ការធ្វើទារុណកម្ម ដើម្បីឱ្យឈឺជាខ្លាំង ហើយ ធ្លាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រតិបត្តិកម្មកម្ម ឬមជ្ឈឹមកម្ម ណាមួយក្តី” និង “ការធ្វើទារុណកម្មដោយអំពើចិត្តព្រៃ។”

ខ. បទមនុស្សឃាដ

និយមន័យនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ

៧៣. សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឱ្យធ្វើការចោទប្រកាន់ **ខុច** ពីបទ “មនុស្សឃាដ” អនុលោមតាមមាត្រា ៥០១ មាត្រា ៥០៣ និង មាត្រា ៥០៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងបទមនុស្សឃាដដោយមិនមានចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ និងឃាតកម្មគិតទុកជាមុន។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី **ខុច**

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៧៤. មាត្រា ៥០១ ចែងអំពីនិយមន័យនៃបទមនុស្សឃាត។ មាត្រា នេះ ចែងជាភាសាបារាំង៖

“Quiconque provoque la mort d’autrui est coupable d’homicide.
L’homicide est volontaire ou involontaire, selon que la mort résulte de faits accomplis avec ou sans intention de la provoquer.”

ដោយសារមានជំនួយពីការបកប្រែនេះ, ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ពីមាត្រា ៥០១ នៃ បទប្បញ្ញត្តិដើម ជាភាសាខ្មែរ ត្រូវបានកំណត់ដូចតទៅ៖

“ជនណាធ្វើឱ្យគេស្លាប់, ជននោះ មានពិរុទ្ធក្នុងបទមនុស្សឃាត។ បើស្លាប់នោះ បណ្តាលមកពីអំពើឥត ចេតនាទេ, អំពើនោះឈ្មោះថា មនុស្សឃាត ដោយអចេតនា។
បើស្លាប់បណ្តាលមកពីអំពើប្រកបដោយចេតនា ចង់សម្លាប់គេ, អំពើនោះឈ្មោះថា មនុស្សឃាតដោយ ចេតនា។”

មាត្រានេះ គឺជាការពន្យល់ន័យនៃពាក្យមនុស្សឃាត ប៉ុន្តែវាមិនមែនជាមាត្រាចែងអំពីការបង្កើត ជាបទល្មើសនោះទេ។ បទល្មើសជាក់លាក់ នឹងរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រាក្រោយៗទៀតនៅក្នុងក្រម នេះ។

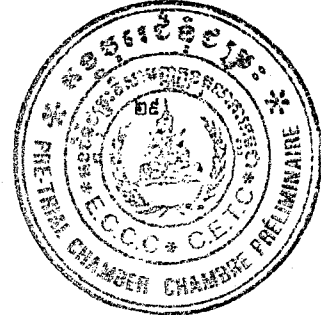
៧៥. មាត្រា ៥០៣ ចែងអំពីនិយមន័យនៃបទមនុស្សឃាតដោយមិនមានចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់។ មាត្រា នេះ ចែងជាភាសាបារាំង៖

“Lorsque l’homicide résulte de faits volontairement accomplis ou entrepris, dans le but d’attenter aux personnes, mais sans intention de provoquer la mort, il est qualifié d’homicide sans intention meurtrière.
Les coupables sont punis de la peine criminelle de premier degré.”

ដោយសារមានជំនួយពីការបកប្រែនេះ, ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ពីមាត្រា ៥០៣ នៃ បទប្បញ្ញត្តិដើម ជាភាសាខ្មែរ ត្រូវបានកំណត់ដូចតទៅ៖

“កាលបើមនុស្សឃាត បណ្តាលមកពីអំពើដែលប្រព្រឹត្តិដោយចេតនា ត្រឹមចង់តែឱ្យឈឺរូបកាយបុគ្គល ណាម្នាក់ប៉ុណ្ណោះទេ មិនចង់ឱ្យបុគ្គលនោះស្លាប់ទេ, ប៉ុន្តែអំពើនោះបណ្តាលឱ្យស្លាប់បុគ្គលនោះវិញ, មនុស្សឃាតនេះត្រូវចាត់ទុកជាបទមនុស្សឃាត គ្មានមរណចេតនា ទេ។
អ្នកមានពិរុទ្ធ ក្នុងបទនេះ ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋ ថ្នាក់ទីមួយ។”

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ១១៥

D99/3/42

009/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៧៦. មាត្រា ៥០៦ ចែងអំពីនិយមន័យនៃបទប្បញ្ញត្តិមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន។ មាត្រា នេះ ចែងជា ភាសាបារាំង៖

“Lorsque l’homicide résulte, ou qu’il peut résulter de faits volontairement accomplis ou tentés, avec préméditation, dans l’intention de provoquer la mort, il est qualifié assassinat ou tentative d’assassinat.
Les coupables sont punis de la peine criminelle de troisième degré.”

ដោយសារមានជំនួយពីការបកប្រែនេះ, ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ពីមាត្រា ៥០៦ នៃបទប្បញ្ញត្តិដើម ជាភាសាខ្មែរ ត្រូវបានកំណត់ដូចតទៅ៖

“កាលណាបើមនុស្សឃាត បណ្តាលមក ឬអាចបណ្តាលមកពីអំពើដោយចេតនា ឬពីបំណងដោយចេតនា ហើយចេតនានោះបានសម្រេចជាដាច់ខាតជាមុនផង, មនុស្សឃាតនេះ ឱ្យឈ្មោះថា ហានកម្ម ឬបំណងនៃហានកម្ម។
អ្នកមានពិរុទ្ធ ក្នុងបទនេះ ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋ ថ្នាក់ទីបី។”

៧៧. ចំពោះធាតុផ្សំនៃចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ មាត្រា ៥០៥ ចែងថា^{៥៥}៖

“L’intention de provoquer la mort est présumée chaque fois qu’il est fait usage d’une arme de nature meurtrière. Elle peut également et notamment résulter de la violence même du coup porté, de la multiplicité des blessures faits, ou de l’endroit mortellement vulnérable choisi sur le corps de la victime.”

ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ក្នុងន័យត្រង់ គឺ៖

“ចៅក្រមអាចសន្និដ្ឋានថា ឃាតករ មានមរណចេតនាបាន កាលណាបើ ឃាតករបានប្រើ សាស្ត្រាវុធកូរដល់ស្លាប់, កាលណាបើឃាតករប្រហារយ៉ាងពេញទំហឹង, កាលណាបើ មានមុខរបួសមុខសាំលើខ្លួនអ្នកស្លាប់, កាលណាបើឃើញថា ឃាតករបានរើសរកកន្លែងដំណាំនៅលើខ្លួនអ្នកស្លាប់ គួរដល់ស្លាប់មែន។”

៧៨. ពាក្យ “ការគិតទុកជាមុន” ត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១៤៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ដូចខាងក្រោម^{៦០}៖

“La préméditation consiste dans la détermination d’agir prise antérieurement à l’action, dans des conditions telles que l’intervalle de temps séparant la détermination de l’action est suffisant pour permettre à l’auteur la réalisation d’actes préparatoires.”

^{៥៥} មិនមានការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស។
^{៦០} មិនមានការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស។

សាលាដំបូងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុប

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស ក្នុងន័យត្រង់ គឺ៖

“ការគិតទុកជាមុន គឺការតាំងចិត្តជាស្រេចថា នឹងប្រព្រឹត្តិទុកអំពើណាមួយ មុនពេលដែលប្រព្រឹត្តិទុកអំពើនោះគឺថា ពេលសម្រេចចិត្តនឹងពេលដែលប្រព្រឹត្តិ មានចន្លោះឃ្លាតពីគ្នាមួយខ្សែបន្តបន្ទាប់ ដំណើរការនោះបាន។”

៧៩. និយមន័យដូចគ្នា មានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣(២) នៃច្បាប់កម្ពុជាស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០១។ ច្បាប់នេះនៅជាធរមាន ដូចដែលបានចែងថា៖ “ការគិតទុកជាមុន គឺគម្រោងធ្វើឡើងមុនអំពើបៀតបៀនទៅលើរូបបុគ្គលណាម្នាក់។”

និយមន័យនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ

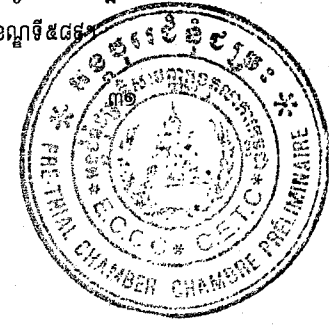
៨០. ធាតុផ្សំសត្យានុម័តចំពោះបទមនុស្សឃោដក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងការធ្វើឱ្យស្លាប់ដោយចេតនា ដែលជាការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ, ធាតុផ្សំទាំងនោះគឺ (១) ការធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់ និង(២) ការស្លាប់នោះបណ្តាលមកពីអំពើណាមួយ ឬការខកខានរបស់ជនជាប់ចោទ ឬបុគ្គលក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន។”^{៦១}

៨១. ចំពោះធាតុផ្សំអត្តនាម័តនៃបទល្មើសទាំងនេះ, ធាតុផ្សំនេះទាមទារឱ្យមាន“ចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ ឬធ្វើឱ្យមានការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយ ឬបង្កពូជសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ដោយដឹងច្បាស់ថា ការវាយប្រហារនេះ ទំនងនឹងបណ្តាលឱ្យស្លាប់។”^{៦២}

^{៦១} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Kordić និងČerkez IT-95-14/2-T “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង III ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០១ (“Kordić និងសាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Čerkez”) កថាខណ្ឌទី២២៩ និង ២៣៦។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Akayesu, តុលាការ ICTR-96-4-T “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ (“សាលក្រមលើករណី Akayesu”) កថាខណ្ឌទី៥៨៩។

^{៦២} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Blaskić IT-95-14-T “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០០ (“សាលក្រមលើករណី Blaskić”) កថាខណ្ឌទី១៥៣។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Halilović និងČerkez IT-01-48-T “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៥។ សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណីČerkez និង Kordić កថាខណ្ឌទី២៣៦។ សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Akayesu កថាខណ្ឌទី៥៨៩។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុប

D99/3/42

009/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៨២. ច្បាប់អន្តរជាតិ, មាត្រា ៥ និងមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនបានបង្ហាញថា ការគិតទុកជាមុន គឺជាលក្ខខណ្ឌទាមទារចំពោះបទឃាតកម្ម ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការធ្វើឱ្យ ស្លាប់ដោយចេតនា ដែលជាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ។ អង្គបុរេជំនុំ ជម្រះកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មសម្រាប់អតីតប្រទេស យូហ្គោស្លាវី និងសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូម៉ានី អះអាងថា មនុស្សយាងដោយគ្មាន ការគិតទុកជាមុន គឺជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ចំពោះបទឃាតកម្ម នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ។^{៦៣}

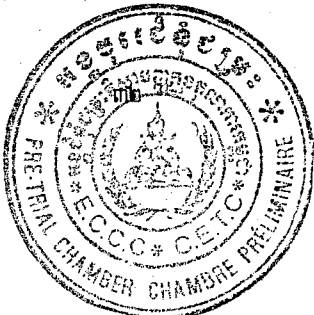
ភាពខុសគ្នារវាងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ

៨៣. ចេតនា “ត្រឹមចង់ឱ្យតិរិយជនឈឺ ដោយមិនមានបំណងធ្វើឱ្យស្លាប់” គឺគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរក ពិរុទ្ធភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ ចំពោះបទមនុស្សយាង អនុលោមតាមមាត្រា ៥០៣ នៃក្រមព្រហ្ម ទណ្ឌ។ ប៉ុន្តែ បទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ទាមទារឱ្យមានចេតនា “ធ្វើឱ្យស្លាប់ ឬធ្វើឱ្យមាន ការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយ ឬបង្កព្យាបាទធ្ងន់ធ្ងរ ដោយដឹងច្បាស់ថា ការវាយប្រហារ នោះ ទំនងធ្វើឱ្យស្លាប់”។ ដូច្នេះ បទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ទាមទារធាតុផ្សំអត្តនាម័តមួយ ដែលមានទម្រង់ចេតនាស្រាលជាង ចំពោះលក្ខខណ្ឌដែលតម្រូវនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ អន្តរជាតិ។ វាមិនទាមទារឱ្យមានការបង្ហាញអង្គហេតុ ដែលខុសពីលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងបទល្មើស ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ វាមិនចាំបាច់ឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើការពិចារណាលើការបញ្ចូលបទ មនុស្សយាងដោយមិនមានចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥០៣ នៃក្រមព្រហ្ម ទណ្ឌ ទៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះឡើយ ពីព្រោះតែបទល្មើសនេះបានបញ្ចូលនៅក្នុង បទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលបានចែងរួចស្រាប់។

៨៤. បទមនុស្សយាងគិតទុកជាមុន អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ទាមទារធាតុផ្សំជាក់ លាក់ចំពោះការគិតទុកជាមុន ដែលធាតុផ្សំនេះមិនទាមទារនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់

^{៦៣} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Jelisić IT-95-10 “សាលក្រម” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខណ្ឌទី៥១។ សាលក្រមសាលា ដំបូងលើករណី Čerkez និង Kordić កថាខណ្ឌទី២៣៥។ សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Blaskić កថាខណ្ឌទី២១៦។ សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Akayesu កថាខណ្ឌទី៥៨៩។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ឃើញថា តុលាការ ICTR នៅពេលខ្លះ តម្រូវឱ្យមានចេតនាគ្រោងទុកជាមុន នៅលើមូលដ្ឋាន ដែលលក្ខន្តិកៈរបស់ខ្លួនចែងសម្រាប់ “ការសម្លាប់ដោយគ្រោងទុកជាមុន” ជំនួសឱ្យ “ការសម្លាប់”។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

អន្តរជាតិ។ ហើយបទល្មើសនេះ ក៏ទាមទារធាតុផ្សំនៃចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ផងដែរ។ ប៉ុន្តែ ធាតុផ្សំ
នៃចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ ឬធ្វើឱ្យមានការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយ ឬបង្កពូជសាសន៍មធ្ងន់ធ្ងរ
ដោយដឹងច្បាស់ថា ការវាយប្រហារនោះនឹងនាំដល់ស្លាប់”, ធាតុផ្សំនេះគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការកំណត់
ពិរុទ្ធភាព អនុលោមតាមបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ សន្និដ្ឋានថា
បទមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន មិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។

ii. បទចោទត្រួត

៨៥. ដោយរកឃើញថា បទទារុណកម្ម និងបទមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន ក្រោមច្បាប់ជាតិ មិនត្រូវ
រួមបញ្ចូលនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅពេលនេះ នឹងធ្វើការ
ពិនិត្យថាតើបទល្មើសទាំងពីរនេះ តាមផ្លូវច្បាប់ អាចបញ្ចូលនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ
ដែរឬទេ ពីព្រោះតែបទល្មើសទាំងពីរនេះ ត្រូវផ្អែកលើអង្គហេតុដូចគ្នា ដូចបទល្មើសក្រោមច្បាប់
អន្តរជាតិដែរ ដែលមានចែងស្រាប់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។

៨៦. អង្គបុរេជំនុំជម្រះសង្កេតឃើញថា ទាំងវិធានផ្ទៃក្នុង ទាំងច្បាប់កម្ពុជា មិនមានបទប្បញ្ញត្តិចែង
ពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធភាព ក្នុងការចែងបទចោទផ្សេងៗគ្នា ចំពោះអំពើដូចគ្នា នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿង
ទៅជំនុំជម្រះ ឡើយ។ ដូច្នេះ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង, អង្គបុរេជំនុំ
ជម្រះនឹងស្វែងរកបទដ្ឋានណែនាំចំពោះវិធាននីតិវិធីនានា ដែលបានបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ។

៨៧. យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិពិសេស ចែងថា នៅក្នុងដំណើរការក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ គេ
អនុញ្ញាតឱ្យបញ្ចូលបទចោទខុសៗគ្នា ចំពោះអំពើតែមួយ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។^{៦៤}
ទាំងសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ទាំងសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម
អន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូនដា មានយុត្តិសាស្ត្រជាច្រើន ដែលគាំទ្រចំពោះការអនុវត្តលើការ

^{៦៤} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić IT-94-I-T “សេចក្តីសម្រេចទៅលើពាក្យសុំរបស់មេធាវីការពារក្តីស្តីអំពីទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ” អង្គជំនុំ
ជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៥ ទំព័រទី ១០ (ដូចដែលបានដងស្រង់នៅក្នុង សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Akayesu កថាខណ្ឌ
ទី៤៦៣)។ សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Celebici កថាខណ្ឌទី៤០០ និង ៤១២។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Rutaganda ICTR-96-3-T “សាលក្រម
និងការផ្តន្ទាទោស” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខណ្ឌទី១១៥-១១៦។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសថស (អបជ០២)

ចោទត្រួត។ តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរីឡេអូន ក៏ប្រកាន់យកការអនុវត្តន៍បែបនេះដែរ។^{៦៥} គេសង្កេតឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានបញ្ចូលនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ នូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ ដោយផ្អែកលើអំពើតែមួយ។

៨៨. អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា ការបញ្ចូលបទចោទលើសពីមួយចំពោះអំពើតែមួយនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ មិនបានប៉ះពាល់ដល់ គោលការណ៍គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង ពីព្រោះវាមិនពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់ជាក់លាក់លើការទទួលខុសត្រូវ ឬ ការដាក់ទោសទណ្ឌ។^{៦៦}

iii. លទ្ធភាពដាក់ទោសទណ្ឌចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ដែលនៅបន្តមានអត្ថិភាព

៨៩. ដោយសារវាជាបញ្ហាផ្សេងមួយទៀត, ដើម្បីចោទប្រកាន់ថាគឺបទទារុណកម្ម និងបទមនុស្សឃាត ដូចមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ អាចផ្ដន្ទាទោសបាន នៅពេលនេះ ដែរឬទេ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវតែពិចារណាលើបញ្ហានេះ។

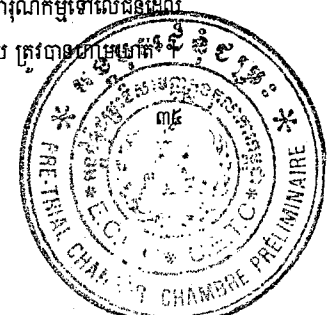
៩០. ចំពោះបទទារុណកម្ម, អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា មាត្រា២ នៃក្រឹត្យ-ច្បាប់លេខ ២៧ ចុះឆ្នាំ១៩៨៦ ស្តីពីការចាប់ខ្លួន ឃាត់ខ្លួន ឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ន ការដោះលែង ការឆែកឆេរលំនៅដ្ឋានសំភារៈវត្ថុ និងលើខ្លួនបុគ្គល” (“ក្រឹត្យ-ច្បាប់លេខ ២៧”)^{៦៧} លើកឡើងពីទម្រង់

^{៦៥} សាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Brima កថាខណ្ឌទី២១១១។

^{៦៦} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić II-94-I-T “សេចក្តីសម្រេចទៅលើពាក្យសុំរបស់មេធាវីការពារក្តីស្តីពីទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ” អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៥ ទំព័រទី១០ (ដូចដែលបានដកស្រង់នៅក្នុងសាលក្រមសាលាដំបូងលើករណី Akayesu កថាខណ្ឌទី៤៦៣)។

^{៦៧} ក្រឹត្យច្បាប់ស្តីពីការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ការដោះលែង ការឆែកឆេរក្នុងផ្ទះ ឆែកឆេរទ្រព្យសម្បត្តិ និងឆែកឆេរលើ បុគ្គល ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៨៦ (“ក្រឹត្យច្បាប់លេខ ២៧”)។ មាត្រា២ បានចែង (បកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសក្រៅផ្លូវការ): “ការរំលោភបំពាន លើរាងកាយទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវហាមឃាត់។ បុគ្គលគ្រប់រូបមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ ចាប់ខ្លួន ឃាត់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់បានឡើយ។ ការធ្វើទារុណកម្មទៅលើជនដែលត្រូវបានគេចាប់ខ្លួន ឃាត់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវបានហាមឃាត់។ ការធ្វើទារុណកម្មទៅលើជនដែលត្រូវបានគេចាប់ខ្លួន ឃាត់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដើម្បីធ្វើឱ្យជននោះសារភាព ឬផ្តល់ព័ត៌មានមិនពិតក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ ត្រូវបានហាមឃាត់។”

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

នៃបទទារុណកម្មជាក់លាក់ ដែលមន្ត្រីនគរបាល និងអាជ្ញាធរដទៃទៀត ប្រព្រឹត្តិឡើងចំពោះ បុគ្គលដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួន។ មាត្រា ៤៩ នៃច្បាប់នេះ ចែងថា បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយ ណាដែលផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រឹត្យ-ច្បាប់នេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ ឃើញថា បទប្បញ្ញត្តិក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ស្តីពីបទទារុណកម្ម មិនត្រូវបានគេលុបចោល ឡើយ ពីព្រោះក្រមនេះ មិនផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រឹត្យ-ច្បាប់លេខ ២៧ ឡើយ។ ហេតុ ដូច្នេះហើយ ក្រមនេះអាចយកមកអនុវត្ត ទោះបីមានក្រឹត្យ-ច្បាប់ នេះក៏ដោយ។

៩១. នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ ១៩៩២ (អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការសហ ប្រជាជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជា), មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយ ដែលចែងអំពីបទទារុណកម្ម ឡើយ។

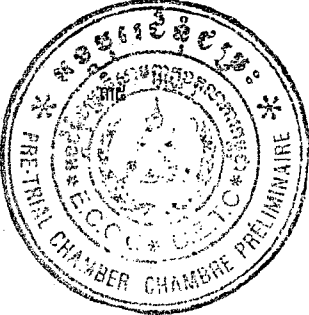
៩២. មាត្រា ៧៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ១៩៩២ ចែងថា (ការបកប្រែជាភាសា អង់គ្លេសក្រៅផ្លូវការ)៖

“ការទុកជានិរាករណ៍នៃវិធានដែលមិនស្របគ្នា
១. គ្រប់អត្ថបទ គ្រប់លក្ខន្តិកៈ គ្រប់វិធានសរសេរ ឬមិនសរសេរ ដែលផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិនេះ ទាំង ខ្លឹមសារ ទាំងស្មារតី ត្រូវទុកជានិរាករណ៍សុទ្ធសាធតែម្តង។”^{៦៨}

៩៣. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីបទទារុណកម្មនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ អាចនៅតែយកមកអនុវត្តបាន ដោយសារបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ មិនផ្ទុយនឹងស្មារតីនៃក្រមព្រហ្ម ទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ១៩៩២ ឡើយ។ បទទារុណកម្ម គឺនៅផ្តន្ទាទោសបាន អនុលោម តាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។ ដូច្នេះ យើងអាចចោទប្រកាន់ពីបទទារុណកម្ម អនុលោមតាម ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។

^{៦៨} បទប្បញ្ញត្តិ ទាក់ទិនទៅនឹងនីតិវិធី និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងតុលាការ ដែលមានជាធរមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងរយៈពេលអន្តរកាល ចុះថ្ងៃទី១០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩២ (“ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ UNTAC 1992”)។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ១១៩

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

៩៤. ចំពោះបទមនុស្សឃោសនាគិតទុកជាមុន, អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៣១ នៃក្រមព្រហ្មក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ១៩៩២ ចែងអំពីបទឃាតកម្ម៖

“១. ជនណាដែលសម្លាប់ ឬប៉ុនប៉ងសម្លាប់ជនណាម្នាក់ ក្រោយពីបានគិតទុកជាមុននូវបទឧក្រិដ្ឋរបស់ខ្លួន ដោយបានរៀបចំការព្រួស្នាក់ ឬដែលបានសម្លាប់ ឬប៉ុនប៉ងសម្លាប់ជនណាម្នាក់ទៀត ក្នុងពេលដែលខ្លួនប្រព្រឹត្តិចោរកម្ម ឬរំលោភសេពសន្ថវៈ ត្រូវជាប់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋធ្វើមនុស្សឃោសនាគិតទុកជាមុន ហើយត្រូវផ្ដន្ទាទោសដាក់គុកជាបទឧក្រិដ្ឋពី ១០ ឆ្នាំ ទៅ ២០ ឆ្នាំ។”

៩៥. តាមអក្ខរាវិរុទ្ធ, បទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលចែងពីបទមនុស្សឃោសនា មិន មានភាពខុសគ្នានៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិ ឬស្មារតីនៃបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ១៩៩២។ បទមនុស្សឃោសនា នៅតែផ្ដន្ទាទោសបាន អនុលោមតាមស្មារតីនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាល ទោះបីជាមានការយល់ឃើញខុសគ្នាច្បាស់លាស់ចំពោះទម្ងន់នៃការដាក់ទោសដែលអាចមានក៏ដោយ។ ជាថ្មីម្ដងទៀត ដោយអនុវត្តមាត្រា ៧៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ១៩៩២, អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា យើងអាចចោទប្រកាន់បទមនុស្សឃោសនាគិតទុកជាមុនបាន អនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ។

iv. មូលដ្ឋានអង្គហេតុនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ

៩៦. ដោយសារការកែប្រែទាំងឡាយចំពោះដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ត្រូវបានកម្រិតដោយបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងមូលដ្ឋាន ដែលមានចែងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍, អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ មានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមវិសាលភាពនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដរាបណាការបញ្ជូនបទឧទ្ធរណ៍កម្ម និងបទមនុស្សឃោសនា មានការពាក់ព័ន្ធ។ ដោយសារធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ត្រូវបានរកឃើញថាមានភាពខុសគ្នាពីធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងផ្តល់ហេតុផលនៅក្នុងសាលដីការបស់ខ្លួន ក្នុងករណីដែលទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងការចោទប្រកាន់ជនត្រូវចោទ មិនមានភស្តុតាងគាំទ្រ។

៩៧. អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចបន្ថែមបទឧទ្ធរណ៍កម្ម និងបទឃាតកម្មគិតទុកជាមុន អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ដរាបណាអង្គហេតុនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែលជាផ្នែកមួយ

សាលដីការបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខូច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

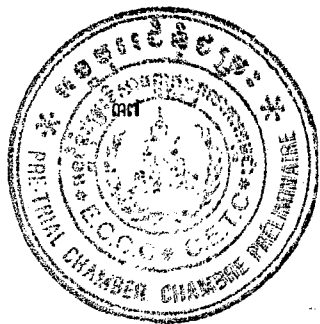
នៃកិច្ចស៊ើបសួរ គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដាក់បញ្ចូល។ ដោយសារសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបាន ផ្តល់សម្ភាសហេតុចំពោះសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនថា “អំពើមួយចំនួន ដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងកិច្ច ស៊ើបសួរ ក៏បានបង្កើតជាបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ”, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទាមទារឱ្យធ្វើការ ពិនិត្យថាតើអំពើទាំងឡាយ ដែលមានចែងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ គ្រប់គ្រាន់ដែរឬ ទេ ក្នុងការបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ចំពោះបទល្មើសទាំងនោះ។

ក. បទទារណាកម្ម

៩៨. អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញមានអង្គហេតុដូចខាងក្រោម នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ៖

- (១) “មន្ទីរ ស-២១ បានចាប់ប្រតិបត្តិការពេញលេញ ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៥។” (វាក្យខណ្ឌទី ២១) ហើយ មន្ទីរ ស-២១ បានប្រតិបត្តិការនៅទីតាំងនេះរហូតដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ (វាក្យខណ្ឌទី ២៧)
- (២) បរិវេណមន្ទីរ ស-២១ ដំបូង តាំងនៅក្នុងសង្កាត់បឹងកេងកង៣ ខណ្ឌចំការមន ក្រុងភ្នំពេញ។ ពីមុន អាគារគុក និងអាគារសួរចម្លើយ ស្ថិតនៅក្នុងផ្ទះមួយប្លុក ត្រង់កាច់ជ្រុងផ្លូវលេខ១៦៣ និងលេខ៣៦០។ ក្នុងចុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៥ មន្ទីរ ស-២១ បានរើទៅទីស្នាក់ការប៉ូលីសជាតិ តាមបណ្តោយផ្លូវលេខ៥១ (ផ្លូវប៉ាស្ទ័រ) ជិតផ្សារថ្មី។ ក៏ប៉ុន្តែក្នុងខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ មន្ទីរនេះ បានរើត្រឡប់មកទីតាំងចាស់វិញ។” (វាក្យខណ្ឌទី ២៦)។ “ជាចុងក្រោយ គឺក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៦ ដោយមានសេចក្តីសម្រេចពី ខុច អ្នកទោសទាំងអស់ បានត្រូវយកទៅឃុំឃាំង នៅក្នុងបរិវេណវិទ្យាល័យពញាយ៉ាត តាំងនៅចន្លោះផ្លូវ លេខ ១១៣ ១៣១ ៣២០ និងលេខ ៣៥០។ មន្ទីរ ស-២១ បានប្រតិបត្តិការនៅទីតាំងនេះរហូតដល់ ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។ សព្វថ្ងៃ មន្ទីរនេះ មានឈ្មោះថាសារមន្ទីរប្រល័យពូជសាសន៍ទួលស្តែង។ (វាក្យខណ្ឌទី ២៧)
- (៣) នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៦ ខុច ត្រូវបានតែងតាំងជាលេខាធិការនៃមន្ទីរស-២១ ហើយទទួលបន្ទុកលើ អង្គភាពសួរចម្លើយ។ (វាក្យខណ្ឌទី ២១)
- (៤) នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦ តួនាទីជាប្រធាន និងលេខាមន្ទីរ ស-២១ បានធ្លាក់ទៅលើ ខុច។ ខុច បាន “បានបន្តមើលខុសត្រូវដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ទៅលើការសួរចម្លើយអ្នកទោសសំខាន់ៗ និងព្រមទទួលខុស ត្រូវគ្រប់យ៉ាង ចំពោះរាល់អ្វីៗដែលបានកើតឡើងក្នុងមន្ទីរ ស-២១។” (វាក្យខណ្ឌទី ២២)
- (៥) ផ្នែកសួរចម្លើយ ស្ថិតនៅក្រោមការមើលខុសត្រូវរបស់ ខុច ផ្ទាល់ ហើយមាន ម៉ែន ខែន ហៅ ទាន់ និង ម៉ែន ជាអ្នកចាត់ចែងទូទៅ។ (វាក្យខណ្ឌទី ២៤)

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្រជ័យ)

(៦) “ខុច បានជ្រើសរើសបុគ្គលិកដោយខ្លួនឯង [...]” (វាក្យខណ្ឌទី ២៥) “ខុច គ្រប់គ្រងមន្ទីរ ស-២១ តាមជួរឋានានុក្រម និងបានបង្កើតប្រព័ន្ធរាយការណ៍គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ដើម្បីប្រាកដថា រាល់បទបញ្ជារបស់ គាត់បានត្រូវអនុវត្តតាម និងច្បាស់លាស់” (វាក្យខណ្ឌទី ២៤)

(៧) “តួនាទីមន្ទីរ ស-២១ ជាចម្បងគឺការអនុវត្ត “មាគ៌ានយោបាយបក្សទាក់ទិននឹងខ្មាំង” ដែលត្រូវតែ “កម្ទេចចោលអ្នកទោសជាដាច់ខាត ”។ ពាក្យថា “កម្ទេច” បានត្រូវប្រើ និងយល់ជាទូទៅ ក្នុងគ្រានោះ ថាជាការ “សម្លាប់”។” (វាក្យខណ្ឌទី ៣១)

(៨) តួនាទីជាប្រធានមន្ទីរ ស-២១ របស់ ខុច គឺផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើការកម្ទេចខ្មាំងក្នុងជួរដឹកនាំ [...] ជាគោលការណ៍ទូទៅ ខ្មាំងដែលមាន តួនាទីខ្ពស់ ក្នុងជួរក្ស, រដ្ឋ, យោធា, សន្តិសុខ, ដែលបានត្រូវ គេឆ្លើយដាក់ តាមរយៈការឆ្លើយសារភាពរបស់អ្នកទោសមុនៗ ដែលត្រូវបានគេចាប់ខ្លួន និងបានត្រូវ បញ្ជូនទៅកាន់មន្ទីរ ស-២១។” (វាក្យខណ្ឌទី ៣៧)

(៩) “បន្ថែមលើការប្រហារជីវិតអ្នកទោសដែលសន្មតជាមុនថាជា ជនក្បត់, គោលបំណងរបស់មន្ទីរ ស- ២១ គឺ ដើម្បីយកចម្លើយសារភាពពីអ្នកទោស ដើម្បីកែប្រែបញ្ហាព្យាបាលផ្សេងទៀត។ ខុច បានបញ្ជាក់ ថា “ខ្លឹមសារនៃចម្លើយសារភាព នេះហើយដែលគឺជាកិច្ចការសំខាន់បំផុតរបស់មន្ទីរ ស-២១” ។” (វាក្យខណ្ឌ ទី ៤៣)

(១០) “ភាគច្រើននៃអ្នកទោសដែលត្រូវជាប់ឃុំនៅមន្ទីរ ស-២១ ត្រូវបានគេសួរចម្លើយជាលក្ខណៈ ប្រព័ន្ធ។ ការសួរចម្លើយត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបុគ្គលិកមន្ទីរ ស-២១ ដែលរៀបចំដោយ ខុច និងអនុ ប្រធាន របស់គាត់ដែលគេបែងចែកជាច្រើនក្រុម។” (វាក្យខណ្ឌទី ៧៩)

(១១) “អ្នកសួរចម្លើយបានយកអ្នកទោសចេញពី បន្ទប់ឃុំខ្លួន ដាក់ខ្នោះ និងចងមុខ ហើយយកអ្នកទោស នោះទៅបន្ទប់សួរចម្លើយ។ បន្ទាប់ មកអ្នកទោសត្រូវបានគេដាក់ខ្នោះជើងជាប់នឹងតុ ហើយនៅពេលនោះ ខ្នោះដៃ ក៏ត្រូវបានគេដោះចេញ ដើម្បីសួរចម្លើយ និងទុកឱ្យសរសេរ” (វាក្យខណ្ឌទី ៨០) ខុច ខ្លួនឯង សួរចម្លើយអ្នកទោសនៅមន្ទីរ ស-២១។ (វាក្យខណ្ឌទី ៨២)

(១២) គាត់បានផ្តល់នូវវិធាននានាពាក់ព័ន្ធនឹងការសួរចម្លើយ។ (វាក្យខណ្ឌទី ៨៨)

(១៣) ខុច បង្រៀនអ្នកសួរចម្លើយអំពីវិធី “បំបែកអ្នកទោសដោយការយោសនា ឬការធ្វើទារុណកម្ម”។ សៀវភៅណែនាំនេះ បានណែនាំអ្នកសួរចម្លើយថា “ប្រសិនបើអង្គការប្រាប់ថា កុំឱ្យវាយ កុំវាយដាច់ខាត។ ប្រសិនបើបក្សបញ្ជាឱ្យយើងវាយ យើងត្រូវវាយដោយម្ចាស់ការ វាយពួកវាឱ្យទាល់តែនិយាយ កុំឱ្យស្លាប់ កុំឱ្យរត់ កុំឱ្យពួកវាអស់កម្លាំងដល់ថ្នាក់ធ្លាក់ខ្លួនឈឺ ហើយស្លាប់” (វាក្យខណ្ឌទី ៨៦)

(១៤) ខុច បានបង្រៀនវិធីធ្វើទារុណកម្មនៅមន្ទីរ ស-២១ ដល់អ្នកសួរចម្លើយ។ (វាក្យខណ្ឌទី ៨៦, ៨៧, ៩៥, ៩៧, និង៩៨)

(១៥) ខុច បានណែនាំ និងចេញបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ ដល់កូនចៅរបស់គាត់ ឱ្យធ្វើទារុណកម្ម នៅពេលសួរចម្លើយអ្នកទោសនៅមន្ទីរស-២១។ (វាក្យខណ្ឌទី ៨៥, ៨៦, ៨៧, ៩៥, ៩៦ និង៩៩)

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្រជ័យ)

(១៦) ខុច មានវិធីធ្វើទារុណកម្មដូចខាងក្រោម ដែលបានអនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គលិករបស់ខ្លួនអនុវត្ត៖ “ការវាយដំ ការឆក់ខ្សែភ្លើង ការច្រកក្បាលក្នុងថង់ប្លាស្ទិក និងការចាក់ទឹកចូលក្នុងច្រមុះ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១០០)

(១៧) វិធីធ្វើទារុណកម្មផ្សេងទៀត ហាក់ដូចជាបានអនុវត្តដោយអ្នកសួរចម្លើយ ក្នុងនោះមាន“ការចាក់ទម្ងន់ ឬការដកក្រចកដៃ និងក្រចកជើង”, បង្ខំអ្នកទោសឱ្យស៊ីលាមក, ប្រើប្រាស់ “ទឹកត្រជាក់ និងកង្ហារ” “ការដោះសម្លៀកបំពាក់អ្នកទោស, និងការប្រើឧបករណ៍អគ្គិសនីឆក់អង្គជាតិ ឬត្រចៀករបស់អ្នកទោស, បង្ខំអ្នកជាប់ឃុំឃាំងឱ្យគោរពរូបភាពរបស់សត្វផ្តុំ, “ចងព្យួរអ្នកទោសនឹងខ្សែពួរ ហើយក្បាលរបស់គាត់ត្រូវគេជ្រមុជចុះទៅក្នុងពាងមួយដែលមានទឹកពេញ”។ (វាក្យខណ្ឌទី ១០២)

(១៨) ខុច បានគ្រប់គ្រងពេញលេញបរិបូរណ៍ តាមច្បាប់ និងជាក់ស្តែង (de jure and de facto) លើបុគ្គលិកក្រោមបង្គាប់ ដែលបានព្រឹត្តបទល្មើសខាងលើ។ ក្នុងតួនាទីរបស់ខ្លួនជាថ្នាក់លើ គាត់បានដឹង ឬមានហេតុផល ក្នុងការដឹងព្រាង បុគ្គលិកក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ ហៀបនឹងប្រព្រឹត្តិ ឬបានប្រព្រឹត្តិអំពើទាំងនេះ ហើយខកខានមិនបានចាត់វិធានការចាំបាច់ និងសមស្រប ដើម្បីរារាំងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋទាំងនេះរបស់បុគ្គលិកក្រោមបង្គាប់ ឬដើម្បីដាក់ទោសទណ្ឌចំពោះការប្រព្រឹត្តិទាំងនេះ។ (វាក្យខណ្ឌទី ១០២)

(១៩) “ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការរំលោភបំពានរាងកាយដែលគេបានប្រព្រឹត្ត ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ នាំឱ្យអ្នកទោសម្នាក់ស្លាប់។ ខុច បានទទួលស្គាល់ថា ពិតជាមានករណីដូចនេះកើតឡើងមែន ហើយគាត់បានពោលទៀតថា គាត់បានរៀបចំវគ្គសិក្សាមួយដើម្បីដោះស្រាយស្ថានភាព នេះ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ខុចក៏បានទទួលស្គាល់ដែរថា គាត់បានសរសេរសំបុត្រមួយ ចុះថ្ងៃទី១ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៦ ដែលក្នុងនោះគាត់បានផ្តាំធ្វើកូនចៅក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ឈ្មោះ ម៉ុង ឱ្យធ្វើទារុណកម្ម ហើយគាត់ក៏បាននិយាយទៀតថា ប្រសិនបើការធ្វើទារុណកម្មនោះបានធ្វើឱ្យមានការស្លាប់អ្នកជាប់ឃុំឃាំងណាម្នាក់ ម៉ុង នឹងមិនតម្រូវឱ្យទទួលខុសត្រូវទេ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១០៤)

(២០) ផលវិបាកផ្នែករាងកាយអំពីការរងទារុណកម្ម (ស្នាមរបួស ការហូរឈាម ស្នាមជាំ អ្នកទោសសន្លប់ និងអ្នកខ្លះបាត់ម្រាមដៃ និងម្រាមជើង) អាចមើលឃើញច្បាស់ [...] (វាក្យខណ្ឌទី ៨៨)

(២១) ការប្រើប្រាស់ទារុណកម្មនៅមន្ទីរ ស-២១ មានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ “ហើយអ្នកទោសណា ដែលត្រូវនាំយកទៅសួរចម្លើយ ភាគច្រើនជៀសមិនផុតពីទារុណកម្ម ទេ។” “ការធ្វើទារុណកម្ម ហាក់ដូចជាបានអនុវត្ត ក្នុងប្រុងដូចគ្នា ចំពោះអ្នកទោសទាំងអស់ ដោយមិនគិតពីហេតុនៃការចាប់ខ្លួន។” (វាក្យខណ្ឌទី ៨៥)

(២២) យ៉ាងតិចណាស់ក៏មានមនុស្សចំនួន ១២,៣៨០នាក់ ដែរ ក្នុងនោះរួមទាំងស្ត្រី និងកុមារផង បានត្រូវឃុំខ្លួននៅឯទួលស្លែង។ ឈ្មោះរបស់អ្នកទាំងនេះ បានចងក្រងនៅក្នុង “បញ្ជីអ្នកទោសមន្ទីរស-២១រួម” (វាក្យខណ្ឌទី ៤៧)

៩៩. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មានមូលដ្ឋានអង្គហេតុគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការចោទប្រកាន់ជនត្រូវចោទ ក្រោមទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវលើការរៀបចំផែនការណ៍, ការបង្គាប់បញ្ជា, ការញុះ

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ញ៉ង់ និង/ឬ ការជួយ និងទំនុកបម្រុង, និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ចំពោះទារុណកម្ម ដែលអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ ខុន បានប្រព្រឹត្តិលើអ្នកទោស ក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យឈឺជា ខ្លាំង ហើយឆ្កាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសដទៃ ទៀត។ អំពើទាំងនេះ ត្រូវបានកំណត់តាមច្បាប់ថាជា បទទារុណកម្ម អនុលោមតាមមាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ហើយអាចផ្ដន្ទាទោសបាន តាមមាត្រា ៣ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក។

១០០. វាក្យខណ្ឌទី ៩០ ដល់ វាក្យខណ្ឌទី ៩៣ នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ រៀបរាប់ពីភស្តុតាងថា ខុន បានប្រព្រឹត្តិទារុណកម្ម ដូចមានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងបទចោទចំពោះអង្គហេតុ នៅក្នុងវាក្យ ខណ្ឌទី ១៥៣។ ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ មិនអាចកំណត់អង្គហេតុជាក់ លាក់នានា ចេញពីវាក្យខណ្ឌទាំងនេះឡើយ ដែលអង្គហេតុទាំងនេះ អាចអនុញ្ញាតចំពោះការចោទ ប្រកាន់លើការប្រព្រឹត្តិបទទារុណកម្មក្រោមច្បាប់ជាតិ។ ដូច្នេះ ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ មិន បានដាក់បញ្ចូល។

១០១. អង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញថា មិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែលបញ្ជាក់ថា ទារុណកម្ម បានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយអំពើចិត្តព្រៃ ដើម្បីអាចឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បញ្ចូលធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ នៅក្នុងបទចោទ។

ខ. មនុស្សឃោដកិតទុកជាមុន

១០២. អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កត់សម្គាល់អង្គហេតុដូចខាងក្រោម ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ៖

- (១) “តួនាទីមន្ទីរ ស-២១ ជាចម្បងគឺការអនុវត្ត “មាគ៌ានយោបាយបក្សទាក់ទិននឹងខ្មាំង” ដែលត្រូវតែ “កម្ទេចចោលអ្នកទោសជាដាច់ខាត”។ ពាក្យថា “កម្ទេច” បានត្រូវប្រើ និងយល់ជាទូទៅ ក្នុងគ្រានោះថា ជាការ “សម្លាប់”។ គ្រប់អ្នកទោសដែលមកដល់មន្ទីរ ស-២១ នឹងត្រូវប្រហារជីវិត។ [...] គោល នយោបាយមន្ទីរ ស-២១ គឺមិនទុកជីវិតឱ្យអ្នកទោសណា ម្នាក់ឡើយ។ (វាក្យខណ្ឌទី ៣១)

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

(២) តួនាទីជាប្រធានមន្ទីរស-២១ របស់ ខុច គឺផ្ដោតជាសំខាន់ទៅលើការកម្ទេចខ្មាំងក្នុងជួរជំនុំជម្រះ។
(...) ជាគោលការណ៍ទូទៅ, ខ្មាំងដែលមានតួនាទីខ្ពស់ក្នុងជួរជំនុំជម្រះ, រដ្ឋ, យោធា, សន្តិសុខ, ដែលបាន
ត្រូវគេឆ្លើយដាក់ តាមរយៈការឆ្លើយសារភាពរបស់អ្នកទោសមុនៗដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួន, បានត្រូវបញ្ជូន
ទៅកាន់មន្ទីរ ស-២១។ [...] គោលនយោបាយកម្ទេចខ្មាំងនោះ គឺកម្ទេចទាំងក្រុមគ្រួសារ រួមទាំងកូនៗ
របស់ពួកគេទៀតផង” (វាក្យខណ្ឌទី ៣៧)។ តួនាទីមន្ទីរ ស-២១ បានលាតសន្ធឹងដល់ការប្រហារជីវិត
មនុស្សក្នុងជួរជំនុំជម្រះទាំងឡាយណា ដែលគេចោទថា ទទួលឥទ្ធិពល ឬស្ថិតក្រោមការបញ្ជារបស់
វៀតណាម ពីព្រោះតែកន្លងមកពួកគេធ្លាប់មានទំនាក់ទំនងជាមួយបក្សកុម្មុយនិស្តវៀតណាម។ [...] គ្រូរៀនគ្នានេះ ខណៈពេលដំបូង ប្រដាប់អាវុធរវាងប្រទេសទាំងពីរចេះតែខ្លាំងក្លាទៅ ចំនួនជនស៊ីវិល
វៀតណាម រួមទាំងកងទ័ព ផង ដែលបានត្រូវចាប់បញ្ជូនខ្លួនមកកាន់មន្ទីរ ស-២១ ក៏បានកើតឡើងជា
បន្តបន្ទាប់។ (វាក្យខណ្ឌទី ៣៩)

(៣) ខុច [...] ពីដំបូងគាត់បានផ្ទេរអំណាចក្នុងការទទួលខុសត្រូវលើការប្រហារជីវិតឱ្យទៅ ឆី ដែល
បានធ្វើការរៀបចំចាំបាច់សព្វបែបយ៉ាងដោយគំនិតផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ (ឆី)។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ
យោងតាមហេតុការណ៍ ដែលអ្នកទោសម្នាក់ត្រូវគេសម្លាប់ មុនពេលដែលគាត់បានបញ្ចប់ការសួរចម្លើយ
របស់ខ្លួន, សុន សេន បានតម្រូវឱ្យ ខុច សម្រេចលើការប្រហារជីវិតទាំងអស់។ ហេតុដូច្នោះ ខុច
ចាំបាច់ត្រូវសម្រេចអំពីថាតើអ្នកទោសម្នាក់អាចរស់នៅបានយូរឬណា ព្រមទាំង បានបញ្ជាឱ្យមានការ
ប្រហារជីវិតពួកគេ អាស្រ័យលើការកំណត់ដោយខ្លួនឯង ថាតើអ្នកទោសម្នាក់ នោះបានឆ្លើយសារភាព
ពេញលេញដែរឬទេ។ ខណៈដែលគាត់គ្មានសិទ្ធិដោះលែងអ្នកទោសនៅមន្ទីរ ស-២១ នោះ, មានបទបញ្ជា
ដែលមិនច្បាស់លាស់មួយដែលចេញដោយ ខុច ក្នុងឋានៈគាត់ ជាប្រធាន ឱ្យសម្លាប់អ្នកទោស ដោយ
យោងតាមប្រព័ន្ធដែលបានបង្កើតឡើងនៅមន្ទីរ ស-២១។ (វាក្យខណ្ឌទី ១០៧)

(៤) គ្មាននរណាម្នាក់អាចផ្លាស់ប្តូរចេញពីមន្ទីរ ស-២១ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពី ខុច នោះទេ។ ខុច
មានគម្រោងឱ្យនិងបានបញ្ជាឱ្យ ប្រហារជីវិតអ្នកទោសកំណត់សម្គាល់ តាម បញ្ជីឈ្មោះដកចេញដោយ
មានការណែនាំ ដូចជា “ក” ដែលជាពាក្យកាត់របស់ពាក្យ “កម្ទេច” ដែលមានន័យថា “កម្ទាត់ចោល”។
(វាក្យខណ្ឌទី ១០៨)

(៥) ការសម្លាប់ត្រូវធ្វើឡើងតាមការណែនាំដែល ខុច បានទទួល ហើយ ខុច បានបញ្ជូនឱ្យកូនចៅក្រាម
បង្គាប់របស់គាត់ធ្វើ ឬ [...] តាមការសម្រេចចិត្តដោយឯកឯងរបស់គាត់ បន្ទាប់ពីពិចារណាអំពីការមាន
ចំនួនអ្នកទោសច្រើនពេក កង្វះចំណីអាហារ ការឆ្កងជម្ងឺ ឬការភ័យខ្លាចការរត់គេចខ្លួន។ (វាក្យខណ្ឌទី
១១០)

(៦) ជាទូទៅ អ្នកទោសត្រូវគេសម្លាប់ចោលក្នុងរយៈពេលមួយដ៏ខ្លីក្រោយពីពួកគេបានឆ្លើយសារភាពរួច។
ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ខុច [...] គាត់មានអំណាចពន្យារពេល ប្រហារជីវិតអ្នកទោស ដែលមាន
ជំនាញច្បាស់លាស់មួយចំនួន ដើម្បីឱ្យអ្នកទាំងនោះអាច “ធ្វើការនៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរស-២១”។ ទោះជា

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្បធាន)

យ៉ាងនេះក្តី [...] ពួកគេក៏នឹងត្រូវទទួលការប្រហារ ជីវិត តាមក្រោយ ដោយជៀសមិនផុត។ (វាក្យខណ្ឌ ទី ១១១)

(៧) កាលពីដំបូង អ្នកទោសបានត្រូវប្រហារជីវិត និងកប់ក្នុងនិងជុំវិញបរិវេណមន្ទីរ ស-២១។ ក្នុងចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៧៦ ដល់ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៧ ដើម្បីបញ្ចៀសហានិភ័យជម្ងឺឆ្លង, ខុច បានរើសយកជើងឯក ធ្វើជាទីកន្លែងប្រហារជីវិតអ្នកទោស។ ជើងឯកស្ថិតនៅប្រមាណ១៥ គីឡូម៉ែត្រ ភាគនិរតីក្រុងភ្នំពេញ ក្នុង ខេត្តកណ្តាល។ សព្វថ្ងៃ ជើងឯកបានក្លាយជាជម្ពូនមួយទៅហើយ។ នៅឯវាលពិឃាតជើងឯក មានផ្ទះឈើមួយខ្នង សម្រាប់ដាក់អ្នកទោសមុនពេលប្រហារជីវិត និងកន្លែងមួយទៀត ដែលមានសុទ្ធតែ រណ្តៅ សម្រាប់ប្រហារជីវិតអ្នកទោសតែម្តង។ ទោះបីជាការបានក្លាយទៅជាកន្លែងប្រហារជីវិតអ្នក ទោសក៏ដោយ ក៏នៅមានពេលខ្លះ អ្នកទោសបានត្រូវប្រហារជីវិតក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស-២១ ឬក្បែរ បរិវេណនោះដដែល។ (វាក្យខណ្ឌទី ២៩)

ការប្រហារជីវិតនៅជើងឯក

(៨) “អ្នកទោសត្រូវគេដឹកតាមទ្វារដឹកទំនិញពីមន្ទីរ ស-២១ ទៅជើងឯក ពីរប្របីដងក្នុងមួយខែ។ [...] ពួកអ្នកទោសតែងតែត្រូវបានគេដឹកតាមរថយន្តពីរ ដែលរថយន្តនីមួយៗ ដឹកអ្នកទោសប្រហែល៣០ ទៅ៤០នាក់។ [...] ពួកគេត្រូវគេយកទៅរង់ចាំរថយន្ត ត្រូវគេដាក់ខ្នោះដៃ និងត្រូវគេចងមុខបិទភ្នែក។ នៅ ពេលកំពុងធ្វើដំណើរ មានអ្នកយាមពីរនាក់នៅផ្នែកខាងក្រោយរថយន្ត ដូច្នោះ អ្នកទោសមិនអាចលោត ចេញពីរថយន្តបានទេ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៤)

(៩) “មានអ្នកយាមបីទៅបួននាក់ ប្រចាំនៅជើងឯក។ ជាមួយនឹងអ្នកយាមដែលដឹកជញ្ជូនអ្នកទោសម្តងៗ នោះ មានចំនួនអ្នកយាមចាំកន្លែងប្រហារជីវិតរហូតដល់១០នាក់។ មានក្រុមប្រហារជីវិតចំនួនបីក្រុម៖ ក្រុមពិសេស, ក្រុមរបស់ប៉េង និងក្រុមរបស់តេង។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៥)

(១០) “ក្រោយពេលមកដល់ជើងឯក គេបញ្ជូនម៉ាស៊ីនភ្លើង ហើយគេឱ្យអ្នកទោសចូលក្នុងផ្ទះ។ នៅពេល នោះ អ្នកយាមបាននាំអ្នកទោសយកចេញក្រៅម្តងម្នាក់ៗ ដោយប្រាប់ពួកគេថានាំទៅផ្ទះផ្សេងមួយទៀត។ **ហ៊ុយ ហ៊ុយ** បានឈរនៅខាងក្រៅកាត់ត្រាឈ្មោះអ្នកទោស មុនពេលយកពួកគេទៅសម្លាប់ នៅតាម រណ្តៅ។ (វាក្យខណ្ឌទី ១១៦)

(១១) “អ្នកទោសត្រូវគេសម្លាប់ដោយប្រើដំបងដែក ដែកភ្លោរទេះ និងបំពង់ទឹក ដោយវាយត្រង់កញ្ជឹងក។ បន្ទាប់មកអ្នកទោសត្រូវគេទាត់ទម្លាក់ទៅក្នុងរណ្តៅដែលជាកន្លែង ដែលគេដោះខ្នោះដៃនិងខ្នោះ ជើង ចេញ។ ទីបំផុត អ្នកយាមបានរំពោះប្តូរកាត់របស់អ្នកទោសទាំងនោះ។ ក្រោយពីការ ប្រហារ ជីវិតបាន ចប់ អ្នកយាមបានគ្របគម្របតាមរណ្តៅ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៧)

(១២) “ការប្រហារជីវិតទ្រង់ទ្រាយធំជាច្រើន [...] [កើត]ឡើងផងដែរនៅបឹងជើងឯក។” “[ការ] ប្រហារជីវិតទ្រង់ទ្រាយធំជាច្រើនបានកើតឡើងតាមបញ្ហា ដែលគាត់បានទទួល និងបានបញ្ជាទៅឱ្យកូន ចៅធ្វើ ដោយគ្មានការសួរចម្លើយជាមុននោះឡើយ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៨)

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

- “នៅក្នុងឱកាសបួនដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ទាំង សុន សេន និង ទួន ជា បានបញ្ជា ខុន ឱ្យបញ្ជូនអ្នកទោសភាគច្រើន ដែលជាប់ឃុំនៅមន្ទីរ ស-២១ ទៅជើងឯក ដើម្បីប្រហារជីវិត។ គោលបំណងនៃការប្រហារជីវិតដ៏ច្រើនបែបនេះ គឺដើម្បីយកបន្ទប់ ឃុំឃាំងសម្រាប់ដាក់អ្នកទោសដែលគេបានចាប់ខ្លួនក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៨)
- ខុន បានឱ្យសម្លាប់ពួកគេទាំងអស់ នៅថ្ងៃទី៣០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៧៨។ (វាក្យខណ្ឌទី ១១៨)
- “នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៨ អ្នកទោសប្រហែល៣០០នាក់មកពីភូមិភាគបូព៌ា ដែលត្រូវគេចោទថាបានបះបោរប្រឆាំងនោះ ត្រូវគេបញ្ជូនទៅជើងឯក ហើយត្រូវគេប្រហារជីវិតភ្លាមៗ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១៩)
- “នៅថ្ងៃទី២ ឬទី៣ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ទួន ជា បានបញ្ជា [ខុន] ឱ្យកម្ទេចអ្នកទោសទាំងអស់នៅមន្ទីរ ស-២១។ មនុស្សប្រហែល២០០នាក់ត្រូវគេដឹកជញ្ជូនទៅជើងឯកសម្លាប់ចោល។ [...] វាគឺជាលើកចុងក្រោយនៃការបញ្ជាឱ្យមានការប្រហារ ជីវិតទ្រង់ទ្រាយធំ។ (វាក្យខណ្ឌទី ១១៩)

(១៣) ខុន បានទៅជើងឯក យ៉ាងហោចណាស់ ក៏ម្តងដែរ។ (វាក្យខណ្ឌទី ១១៣)

(១៤) “មនុស្សរាប់ពាន់អ្នក រួមទាំង បុរស នារី និងកុមារ គ្រប់វ័យទាំងអស់ ត្រូវបានគេប្រហារជីវិត និងកប់នៅជើងឯក។” (វាក្យខណ្ឌទី ១១២)

ការប្រហារជីវិតនៅក្នុងនិងនៅជុំវិញទួលស្លែង

(១៥) “ទោះបីជាការដឹកជញ្ជូនក្លាយជាទឹកភ្លៀងពិបាកដល់ខានក៏ដោយ ក៏មនុស្សសំខាន់មួយចំនួនដូចជា គុយ ឆួន, វ៉ាន វ៉េត, វាយ គីមហ្វ, ណាត ព្រមទាំងជនបរទេស ត្រូវគេបន្តសម្លាប់នៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរស-២១ ឬក៏នៅក្បែរនោះ។ (វាក្យខណ្ឌទី ១២០)

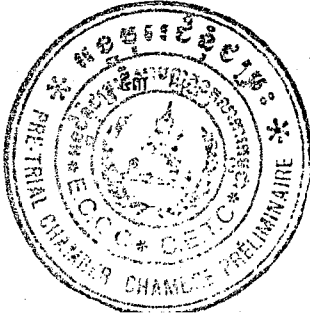
(១៦) “នៅឆ្នាំ១៩៧៨ ជនបរទេសបួននាក់ត្រូវគេយកកៅស៊ូកង់ឡានដុតឱ្យក្លាយជាដេ ដោយឆ្លុះម៉ៅសេទុង និងបឹងទំពុន។” (វាក្យខណ្ឌទី ១២២)

(១៧) “ក្មេងៗត្រូវគេសម្លាប់នៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស-២១។ [...] អ្នកទោសជាកុមារ ត្រូវគេបំបែកចេញពីឪពុកម្តាយ ត្រូវគេសម្លាប់ និងត្រូវគេកប់ទាំងរស់នៅខាងជើងពន្ធនាគារ។ មានវិធីនៃការសម្លាប់មួយ [...] គឺការទម្លាក់កុមារពីជាន់ទីបីនៃអគារក្នុងពន្ធនាគារ ដើម្បីបំបាក់ករបស់ពួកគេ។” (វាក្យខណ្ឌទី ១២៧)

(១៨) ទាហានបួននាក់មកពីកងយោធពលមួយនៅមន្ទីរ យ-០៨ ត្រូវបានអ្នកសួរចម្លើយឈ្មោះ ណន សម្លាប់កាលពីថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយប្រើចំពុះទង់។ (វាក្យខណ្ឌទី ១២៨)

(១៩) យ៉ាងហោចណាស់ អ្នកទោស១០០០នាក់នៅមន្ទីរស-២១ ត្រូវបានគេសម្លាប់ ដោយសារពេទ្យបូមឈាម។ “ករណីនេះបានកើតឡើងចំពោះ អ្នកទោស ២០ ទៅ ៣០ នាក់ ជារៀងរាល់ ៤ ឬ ៥ ថ្ងៃ

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសថស (អបជ០២)

អ្នក”។^{៦៩} (វាក្យខណ្ឌទី ១២៣) [...] “បន្ទាប់មក អ្នកទោសស្លាប់ ហើយមានទ្បានដឹកសាកសពយកទៅ ចាក់ចោលនៅជើងក។” (វាក្យខណ្ឌទី ១២៤)

(២០) បុគ្គលិកនៅមន្ទីរ ស-២១ បានធ្វើការពិសោធន៍វេជ្ជសាស្ត្រទៅលើអ្នកទោស ដូចជា ការវះពិនិត្យ សពលើមនុស្សរស់ និងការសាកល្បងឱសថ។ “ការស្រាវជ្រាវរកថ្នាំពុល ត្រូវបានគេធ្វើឡើងតាមបញ្ជា របស់គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមបក្ស ដែលទំនងជាភាគច្រើនចេញមកពី ខួន ជា”។ ខុច បានដឹងអំពីការ អនុវត្តបែបនេះ។ (វាក្យខណ្ឌទី ៧០)

(២១) “អ្នកទោសបានទទួលអាហារគ្មានគុណភាព។ “ជាលទ្ធផលនៃទង្វើនេះ អ្នកទោសជាច្រើនបាន ស្រកទម្ងន់យ៉ាងច្រើន និងចុះខ្សោយរាងកាយយ៉ាងខ្លាំង ដែលជួនកាលបណ្តាលឱ្យពួកគេស្លាប់។” (វាក្យ ខណ្ឌទី ៦៧)។ “ការបង្កត់អ្នកទោស គឺជាគោលនយោបាយដោយចេតនារបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា”។ (វាក្យខណ្ឌទី ៦៨)

(២២) អ្នកជាប់ឃុំជាច្រើនបានធ្លាក់ខ្លួនឈឺ និងរងរបួស ដោយកង្វះនៃសេវាសុខាភិបាលគ្រប់គ្រាន់។ “សេវាសុខាភិបាលត្រូវបានគេផ្តល់ជូន ដោយក្រុមពេទ្យដែលមានតែគ្នា៣ ទៅ៥នាក់ ប៉ុណ្ណោះ ដែលមិន បានសិក្សាវិជ្ជាពេទ្យ សម្រាប់ធ្វើការព្យាបាលនៅក្នុងមន្ទីរឃុំខ្លួនទាំងមូល។ “ពេទ្យខ្លះជាកូនក្មេង ដែលធ្វើ ការដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យពីវេជ្ជបណ្ឌិតឡើយ។” អ្នកទោសដែលទទួលការចាក់ថ្នាំតាមសរសៃនៅពេល ល្ងាច បានឃើញស្លាប់នៅពេលព្រឹកឡើង។ “អ្នកទាំងឡាយណាដែលចាំបាច់ត្រូវការព្យាបាលជាបន្ទាន់ ត្រូវ បានគេទុកចោលមិនរាល់ ឬក៏ព្យាបាលមិនបានគ្រប់គ្រាន់ត្រឹមត្រូវ។ ឱសថព្យាបាលមានតិចតួចមែន ទែន។ សូម្បីតែនៅពេលមានឱសថក៏ដោយ ក៏ឱសថនោះបានផលិតក្នុងស្រុក ដោយអ្នកដែលគ្មាន ជំនាញ។” (វាក្យខណ្ឌទី ៦៩)

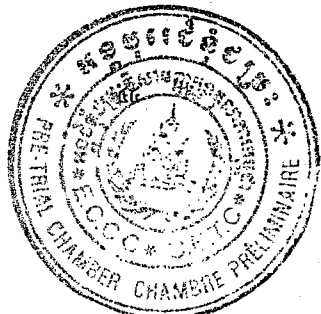
(២៣) “ស្ថានភាពរស់នៅក្នុងមន្ទីរ ស-២១ បានរួមចំណែកដល់ការស្លាប់អ្នកជាប់ឃុំខ្លះ។ ស្ថានភាពដែល បណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតទាំងនេះរួមមាន, ប៉ុន្តែមិនកំណត់ត្រឹមនេះឡើយ, ការផ្តល់របបអាហារ និងការថែទាំសុខភាព គ្រប់គ្រាន់។” (វាក្យខណ្ឌទី ១៣៩)

(២៤) “អ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងច្រើនជាង ១២,៣៨០នាក់ ត្រូវគេប្រហារជីវិតនៅមន្ទីរ ស-២១។” នៅក្នុងនេះ មានរួមទាំងអ្នកទោសដែលបានសម្លាប់នៅជើងឯង។ (វាក្យខណ្ឌទី ១០៧)

១០៣. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មានមូលដ្ឋានអង្គហេតុគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការចោទប្រកាន់ជនត្រូវ ចោទ ក្រោមទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវលើការរៀបចំផែនការណ៍, ការបង្គាប់បញ្ជា, ការញុះ ញង់ និង/ឬការជួយ និងទំនុកបម្រុង, និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ចំពោះបទមនុស្ស ឃាដគិតទុកជាមុន ដែលបានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយបុគ្គលិកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួននៅមន្ទីរស-២១

^{៦៩} អ្នកទោសខ្លះក្នុងចំណោមអ្នកទោសទាំងនេះ ត្រូវបានបង្ហាញអត្តសញ្ញាណនៅក្នុងបញ្ជីឈ្មោះដែលបានយោងនៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១២៣ នៃដីកាដោះស្រាយ។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសផស (អបជ០២)

(រួមទាំងនៅជើងឯក)។ អង្គហេតុទាំងនេះ ត្រូវបានគេកំណត់តាមផ្លូវច្បាប់ ថាជា បទមនុស្ស យោធិកិតទុកជាមុន អនុលោមតាមមាត្រា ៥០១ និង មាត្រា ៥០៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ហើយផ្ដន្ទាទោសតាមមាត្រា ៣ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក។

v. ការបន្ថែមនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ

១០៤. បទទារុណកម្ម និងបទមនុស្សយោធិកិតទុកជាមុន អនុលោមតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ មិន មាននៅក្នុងចំណោមបទចោទ ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជូនដំណឹងដល់ជនត្រូវចោទ នៅពេលចូលខ្លួនដំបូង ឬនៅក្នុងដំណាក់កាលក្រោយៗមកទៀត ឡើយ។

១០៥. អង្គហេតុគាំទ្រធាតុផ្សំដែលបង្កើតឡើងជាក់លាក់ចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ត្រូវបាន បញ្ចូលនៅក្នុងវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយ សារអង្គហេតុទាំងនេះត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ ចំពោះធាតុផ្សំជាក់លាក់លើបទទារុណកម្មក្រោមច្បាប់ជាតិ - “ធ្វើទារុណកម្មដើម្បីឱ្យឈឺជាខ្លាំង ហើយ ធ្លាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្ម ណាមួយក្តី” - អង្គបុរេជំនុំជម្រះចង្អុលយោងជាក់លាក់លើវាក្យខណ្ឌទី ៥២ វាក្យខណ្ឌទី ១១០ វាក្យខណ្ឌទី ១១២(ឆ) និង វាក្យខណ្ឌទី ១១៣(ក) នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ ចំពោះធាតុផ្សំជាក់លាក់លើបទមនុស្សយោធិកិតទុកជាមុន ក្រោមច្បាប់ជាតិ - ចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ និងការកិតទុកជាមុន - អង្គបុរេជំនុំជម្រះយោងលើវាក្យខណ្ឌទី ៥៤ វាក្យខណ្ឌទី ៥៥ វាក្យខណ្ឌ ទី១០៨ និងវាក្យខណ្ឌទី ១១៣ (ខ) នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។

១០៦. វិធានផ្ទៃក្នុងមើលឃើញច្បាស់អំពីលទ្ធភាពដែលថា ការកំណត់បទចោទ អាចមានការប្រែប្រួល សូម្បីនៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះលើអង្គសេចក្តី។¹⁰ ការបន្ថែមបទល្មើសនានានៅក្នុងដំណាក់ កាលនេះ មិនបានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីបទ ចោទ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៥ (ថ្មី) នៃច្បាប់អ.វ.ត.ក ឡើយ ដោយសារជនត្រូវចោទ

¹⁰ សូមអានវិធានផ្ទៃក្នុង ៩៨(២) និងការពិភាក្សាមុនៗស្តីអំពីបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុទ

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

អាចនឹងមានឱកាសការពារខ្លួនចំពោះបទល្មើសជាក់លាក់ទាំងនេះ ក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះលើ
អង្គសេចក្តី។^{៧១}

១០៧. ដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ យល់ឃើញថា បទទារុណកម្ម និងបទមនុស្សឃោដគិតទុកជាមុន ក្រោម
ច្បាប់ជាតិ អាចបន្ថែមនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបាន យោងតាមការទាញអំណះ
អំណាងខាងលើ។

**ជំពូក ៧ - មូលដ្ឋាននីតិវិធី: ការខកខានក្នុងការដាក់បញ្ចូលសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម
ជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយប្រភេទ**

ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់តាតី

១០៨. នៅក្នុងមូលដ្ឋាននីតិវិធីនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ សហព្រះរាជអាជ្ញាផ្តល់ទឡឹករណ៍ថា សហចៅក្រម
ស៊ើបអង្កេតមានកំហុសអង្គច្បាប់មួយ នៅពេលដែលខ្លួនខកខានមិនបានចោទប្រកាន់ ខុច ថា
បានប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម តាមរយៈការចូលរួមប្រព្រឹត្តិនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ទោះបីជា
ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយបែបនេះ បានលាតត្រដាងទាំងស្រុងតាមរយៈអង្គហេតុ ដូចបាន
រកឃើញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ក៏ដោយ។

១០៩. សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការសន្និដ្ឋានដូចតទៅ៖

- (១) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មានកំហុសលើហេតុផលចម្បងចំនួនពីរ។ ហេតុផលទីមួយគឺ
ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវទាំងបីប្រភេទ ដែលបានចាត់ថាជា ការបញ្ជា ការញុះញង់ និងការ
រៀបចំផែនការណ៍ មិនមានលក្ខណៈទូលំទូលាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគ្របដណ្តប់លើពិរុទ្ធភាព
ទាំងស្រុងនៃអំពើរបស់ ខុច ទេ។ ហេតុផលទីពីរគឺ ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវពីរប្រភេទ

^{៧១} សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះអនុលោមតាមយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការអឺរ៉ុបផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស: Gouget ទល់នឹង France បែបបទលេខ 61059/00 ចុះថ្ងៃទី២៤
ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ កថាខណ្ឌទី៣០-៣១។ De Salavator Torres ទល់នឹង Spain បែបបទលេខ 21525/93 ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៦
កថាខណ្ឌទី៣៣។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្រជ័យ)

ទៀតនោះ ដូចជា ការជួយ និងទំនុកបម្រុង និងទំនួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនបានផ្ទុះ
បញ្ចាំងទាំងស្រុងនូវតួនាទីឧក្រិដ្ឋដ៏សំខាន់ដែល ខុស មាននៅមន្ទីរស-២១ ទេ។

(២) សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម មានបីទម្រង់ ដែលត្រូវបានកំណត់ នឹងអនុវត្តដោយសាលាក្តីអន្តរជាតិ
នានា។ ចំពោះការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ជនជាប់ចោទអាចយកមក
កាត់ទោស ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងឧក្រិដ្ឋ
រួម។ ក្នុងលក្ខណៈមួយពេញលេញជាងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដទៃទៀត ទ្រឹស្តីនេះ
ចាប់យកភាពជាក់ស្តែងនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មសុគតស្មាញ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងតួអង្គច្រើន។

(៣) ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយ ដែល អ.វ.ត.ក យកមកប្រើប្រាស់, ទម្រង់មួយនេះត្រូវ
បំពេញលក្ខខណ្ឌបួន។ លក្ខខណ្ឌទីមួយ គឺថា ទម្រង់នេះ ត្រូវតែមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក
មិនថាវាចែងយ៉ាងច្បាស់ ឬមិនច្បាស់នោះទេ។ លក្ខខណ្ឌទីពីរ ទម្រង់នេះ ត្រូវតែមាន
អត្ថិភាពក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធ។ លក្ខខណ្ឌទីបី
ច្បាប់ដែលចែងអំពីទម្រង់នេះ គឺធ្វើយ៉ាងណាឱ្យចុងចោទដឹង និងអាចរកបាននៅក្នុងអំឡុងពេល
ដែលពាក់ព័ន្ធ។ ហើយលក្ខខណ្ឌទីបួន ចុងចោទត្រូវតែអាចមើលឃើញថា ខ្លួនអាចទទួលខុស
ត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើទាំងឡាយរបស់ខ្លួន។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺបានបំពេញ
លក្ខខណ្ឌនីមួយៗក្នុងចំណោមលក្ខខណ្ឌទាំងនេះ ហើយសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ គឺជាទម្រង់
នៃការទទួលខុសត្រូវមួយដែលមានសុពលភាពនៅ អ.វ.ត.ក។ ការចូលរួមប្រព្រឹត្តិក្នុងផែន
ការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ គឺជាទម្រង់នៃ “ការប្រព្រឹត្ត” ឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ហើយការរួមបញ្ចូលនៃ
សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងមាត្រា ២៩ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក គឺមានការគាំទ្រពីកម្មវត្ថុ និងគោល
បំណងនៃច្បាប់។ ការចោទប្រកាន់ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ បានបង្កើតឡើងថា ការ
ចូលរួមប្រព្រឹត្តិក្នុងគោលបំណង ឬផែនការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ
មួយ ដែលមានសុពលភាព មុនពេលយុត្តាធិការវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ ការប្រើប្រាស់សហកម្ម
ឧក្រិដ្ឋកម្មថាជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយ មិនបានរំលោភបំពានលើគោលការណ៍
នីត្យានុកូលភាពឡើយ ប្រសិនបើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយជនជាប់ចោទ មានលក្ខណៈ
សាហាវយ៉ាងខ្លាំង ហើយមានយុត្តិសាស្ត្រ លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ ឬច្បាប់ជាតិ ទទួលស្គាល់
ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយ ដែលវាស្រដៀងនឹងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម។ គេអាចសន្និដ្ឋាន
ថា ចុងចោទនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក បានកត់សម្គាល់ថា ការចូលរួមប្រព្រឹត្តិក្នុងសហកម្ម
ឧក្រិដ្ឋកម្ម នឹងនាំឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។

(៤) ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ រួមមានអង្គហេតុទាំងអស់ ដែលចាំបាច់ក្នុងការចោទប្រកាន់ ខុស
ចំពោះការចូលរួមប្រព្រឹត្តិក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម។ ក្រុមបុគ្គល ដែលបានចូលរួមប្រព្រឹត្ត
នៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម បានរៀបរាប់នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២០ វាក្យខណ្ឌទី ២១ និងវាក្យ
ខណ្ឌទី ២២ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ហើយក្រុមនេះរួមបញ្ចូលសមាជិកសមាជិកា

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុស

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

នៃគណៈមន្ត្រីស-២១។ អង្គហេតុដែលបានរកឃើញនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបង្ហាញថា ខុច បានចូលរួមនៅគ្រប់ដំណើរការរបស់មន្ត្រីស-២១។

(ឧ) ក្នុងការខកខានចោទប្រកាន់ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មតាមរយៈសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម, ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ បានដាក់ដែនកម្រិតលើលទ្ធភាពរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការចាប់ខុច ឱ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើទាំងឡាយរបស់គាត់។ ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់របស់គាត់មិនត្រូវបានគេឆ្លុះបញ្ចាំង នៅក្នុងទម្រង់នានានៃការទទួលខុសត្រូវឡើយ ដែលទម្រង់ទាំងនេះត្រូវបានគេបានបញ្ចូលនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដូចជា ការប្រព្រឹត្តិ ការរៀបចំផែនការណ៍ ការញុះញង់ ការបញ្ជា ការជួយ និងទំនុកបង្ក និងទំនួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ។

១១០. ដោយសារបញ្ហានេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឡើងថា ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ គួរតែធ្វើការកែប្រែ ដោយយកវាក្យខណ្ឌដែលបានស្នើឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ មកជំនួសនឹងវាក្យខណ្ឌទី ១៥៣។

១១១. សហមេធាវីការពារក្តី មិនធ្វើការឆ្លើយតបជាក់លាក់ទៅនឹងទង្វើករណីលើកំហុសអង្គច្បាប់ចំពោះសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់ជូន ឡើយ។

១១២. នៅក្នុងសារណាតបចំពោះសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី សហមេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថា មូលដ្ឋានសម្រាប់ការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និងហេតុផលដែលលើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីបញ្ចូលបទចោទនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ, មូលដ្ឋាននេះ គឺមិនត្រឹមត្រូវឡើយ ដោយសារ ខុច និងបុគ្គលិកក្រោមឱវាទរបស់គាត់ បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ជូនដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពីលក្ខណៈនៃតួនាទីរបស់ពួកគេ និងការចូលរួមផ្សេងៗគ្នា នៅក្នុងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មនៅមន្ត្រីស-២១។ សហមេធាវីការពារក្តីផ្តល់អំណះអំណាងបន្តទៀតថា សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី បានលាតត្រដាងមន្តិលសង្ស័យ ពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធភាពនៃការអនុវត្តន៍ទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅ អ.វ.ត.ក ដែលថាទ្រឹស្តីនេះមិនបានរំលោភបំពានលើគោលការណ៍គ្មានបទល្មើសប្រសិនបើគ្មានច្បាប់ចែង។ ហើយសហមេធាវីការពារក្តីលើកឡើងថា ប្រភេទទីពីរ និងប្រភេទទី៣ ជាការពិតណាស់ គឺមានភាពចម្រូងចម្រាស់។ នៅក្នុងចំណុចចុងក្រោយ សហមេធាវី

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្បជ័យ)

ការពារក្តីលើកឡើងថា ប្រសិនបើអង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញថា ទ្រឹស្តីនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម
យកមកអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក, បញ្ហាចោទលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ ខុច ក្រោមទម្រង់នៃ
ការទទួលខុសត្រូវមួយនេះ គួរតែទុកយកទៅដោះស្រាយនៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះលើអង្គ
សេចក្តី។

ខ. សេចក្តីពិចារណា

១១៣. អនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ^{៧២} អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវពិនិត្យ
មើលបញ្ហាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ ជាជាងទុកវាចោល ហើយបង្កើត
ជាបញ្ហាដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

១១៤. ចំពោះមូលដ្ឋាននៃទង្វើករណី ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើង, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានអញ្ជើញ
អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ឱ្យដាក់សារណា ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ លើទស្សនៈទាននៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។ ព័ត៌មានដែលទទួលបាន គឺជាត្រី
វិស័យដឹកនាំអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ឱ្យធ្វើការសិក្សាកាន់តែពិស្តារលើវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត
ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្សេងៗដែលអាចមាន។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កត់សម្គាល់ឃើញ
ថា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ទទួលស្គាល់ភាពខុសគ្នា រវាងការប្រព្រឹត្តិរួមគ្នា និងការសម
គំនិត^{៧៣}។ យើងសង្កេតឃើញនៅក្នុងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ដែលលើក
ឡើងថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម គឺទំនងជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយប្រភេទ ក្នុងការ
រៀបរាប់ពីស្ថានភាពអង្គហេតុ ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មបានប្រព្រឹត្តិរួមគ្នា ដោយចារិពីរនាក់ ឬច្រើនជាង

^{៧២} សូមអានកថាខណ្ឌទី៤៥-៥០ ខាងលើ។

^{៧៣} មាត្រា៨២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៥៦ បានចែង (បកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសក្រៅផ្លូវការ ចេញពីសំណុំក្រមសាលាខ្មែរ និងបារាំង): “ជនណាចូល
រួមដោយចេតនា ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរ ឬការប្រព្រឹត្តល្មើសមជ្ឈិម ត្រូវទទួលទោសទណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងចារិដដែល
ដែរ។ ការចូលរួមដោយផ្ទាល់គឺជាសហចារិកម្ម ដោយឡែកការចូលរួមដោយប្រយោលគឺជាការសមគំនិត។ មាត្រា៨៣ បានចែង : “ការចូលរួមដោយ
ប្រយោល ឬការសមគំនិត អាចមានទោសទណ្ឌបានប្រសិនបើបទល្មើសនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តតាមរយៈការញុះញង់ ការណែនាំ ការផ្តល់មធ្យោបាយ ឬការ
ជួយ ឬជំរុញតែប៉ុណ្ណោះ។” យោងតាមមាត្រា១៤៥ (ទាក់ទិនទៅនឹងកត្តាមិនល្អជាច្រើន) : “មានអ្នកចូលរួមច្រើន ដែលត្រូវបានកំណត់ថាជាសហចារិក
ណាស់មនុស្សពីរនាក់ព្រមព្រៀងទៅវិញទៅមកដើម្បីប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាសហចារិក ឬអ្នកសមគំនិតដោយជួយ ឬជំរុញ។” ភាពខុសគ្នារវាង ជនដដែល
សហចារិក និងអ្នកសមគំនិត មាននៅក្នុងមាត្រា១០៣ នៃច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៣។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

នេះ។^{៧៤} អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សេចក្តីសង្កេតនេះគឺស្របជាមួយឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយនានាលើបញ្ហានេះ។ ចំនុចនេះពាក់ព័ន្ធ ក្នុងការសម្រេចថាតើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយនេះ អាចយកមកអនុវត្តនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែរឬទេ ហើយទម្រង់មួយនេះអាចមានឥទ្ធិពលលើការសិក្សាវិនិច្ឆ័យចំពោះវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត ដែរឬទេ។

១១៥. យោងតាមលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងវិធាន ៦៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដីកាដោះស្រាយ ត្រូវតែផ្តល់ហេតុផល។^{៧៥} អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានក្នុងការផ្តល់ហេតុផលថាតើហេតុអ្វីបានជាខ្លួនបដិសេធពាលសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្នើសុំបញ្ជូលការចោទប្រកាន់លើសហកម្មក្រិកកម្មរួម ដែលបានប្រព្រឹត្តិឡើងនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមន្ទីរស-២១។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនានា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានពន្យល់ការកំណត់បទចោទដែលខ្លួនជ្រើសរើស ។

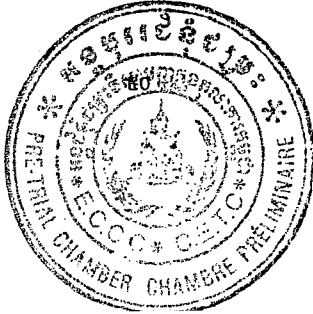
១១៦. ដើម្បីកំណត់មូលដ្ឋានអង្គហេតុចំពោះដីកាដោះស្រាយ និងដើម្បីកំណត់ថាតើសហកម្មក្រិកកម្មរួម ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនានា ដែលស្រដៀងគ្នា គឺជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបអង្កេតដែរឬទេ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការពិនិត្យលើនីតិវិធីនៃកិច្ចស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១។

i. ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

១១៧. ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ^{៧៦}, វិធាន ៥៥(២)នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតតែអង្គហេតុណាដែលមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម។ ដូច្នេះ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ចែងអំពីមូលដ្ឋាននៃអង្គហេតុសម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតលើករណីសហកម្មក្រិកកម្មរួម ដែលគេបានចោទប្រកាន់។

^{៧៤} សារណាៈ Ambos ផ្នែក I.3, II.2 និង II.4 សារណាៈ Cassese កថាខណ្ឌទី២៨, ៦៣-៦៨, ៧៥-៨០។
^{៧៥} សូមអានកថាខណ្ឌទី៤៨ ខាងលើ។
^{៧៦} សូមអានកថាខណ្ឌទី៣៥ និង ៣៦ ខាងលើ។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្បជ០២)

១១៨. នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៥ និងវាក្យខណ្ឌទី ៦ នៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ, សហព្រះរាជអាជ្ញា បង្ហាញអំពីសញ្ញាណនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម៖

“ផែនការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ចាប់ផ្តើមនៅថ្ងៃ ឬមុនថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយបានបន្តអត្ថិភាព យ៉ាងហោចណាស់ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។

កម្មវត្ថុនៃផែនការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះគឺ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធលើក្រុមជាក់លាក់ទាំងឡាយ ក្នុងចំណោមប្រជាជនកម្ពុជា ដោយយកលេសថា ដើម្បីបង្កើតសង្គមមានសភាពកម្ពុជាធិបតេយ្យ គ្មានសាសនា ឬគ្មានវណ្ណៈ ... តាមរយៈការប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ដែលអាចផ្ដន្ទាទោសបាន តាមមាត្រា ៣ (ថ្មី) មាត្រា ៤ មាត្រា ៥ មាត្រា ៦ និងមាត្រា ៧ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក [...]

១១៩. កម្មវត្ថុទាំងនេះ ត្រូវបានពង្រីកនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៧ នៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅស៊ើបសួរ។ នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៨ អ្នកចូលរួមប្រព្រឹត្តិនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ត្រូវបានកំណត់៖

“បុគ្គលដែលបានចូលរួមដោយបានដឹង និងដោយស្ម័គ្រចិត្ត នៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ពេញរយៈពេលរបស់វា ឬផ្លាស់គ្នាតាមពេលវេលានោះ នៅក្នុងពេលផ្សេងគ្នាណាមួយនៃអំឡុងពេលវេលានោះ រួមមាន តែមិនកំណត់ត្រឹមតែ នួន ជាំ, អៀង សារី, ខៀវ សំផន, អៀង ធីរិទ្ធ, និងភីង ហ្គេកស៊ិន (ខុម) (ដែលចាប់ពីពេលនេះទៅ ហៅថា “ជនសង្ស័យ”)។ បុគ្គលអស់ទាំងនេះ បានចូលរួមនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ក្នុងនាមជា សហចារីដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល។ ពួកគេ គិតទុកជាមុនថានឹងមានឧក្រិដ្ឋកម្មកើតឡើង ទោះបីជាពួកគេមិនបានប្រព្រឹត្តិបទល្មើសដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ក៏ដោយ [...]

១២០. ការចូលរួមចំណែករបស់“ជនសង្ស័យ”ម្នាក់ៗ មានចែងនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១០៖

“ជនសង្ស័យម្នាក់ៗ ដោយធ្វើសកម្មភាពជាបុគ្គល ឬដោយរួមជាមួយសហចារីដទៃទៀតដែលមាន និងមិនមានឈ្មោះ បានជួយដល់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដោយប្រើសិទ្ធិអំណាចស្របច្បាប់ និង ជាក់ស្តែង របស់ពួកគេ (de jure and de facto authority)។ ជនសង្ស័យបានដឹងអំពី និងបានអនុវត្តការត្រួតត្រាពេញលេញបរិបូរណ៍លើឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលជនក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ពីព្រោះដោយសារតែមានបណ្តាញបញ្ជាការយោធា និងស៊ីវិល ទើបគេអាចរាយការណ៍ទៅថ្នាក់លើបំផុតនៅក្នុងជួររដ្ឋបាលថ្នាក់លើ និងសម្រាប់តាមដានការងារនៅរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមទាំងអស់។”

១២១. នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៤៩ ដល់ វាក្យខណ្ឌទី ៥៥ ទាំងស្រុង, ក្នុងនោះមាន ចំនុចយោងលើ“មន្ទីរស-២១ នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ”, វាបង្ហាញច្បាស់ថា ការប្រព្រឹត្តិនៅស-២១ បានរួមបញ្ចូលនៅ

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុម

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលបានចោទប្រកាន់ថា ខុន ជាសមាជិកមួយរូប រួមជាមួយនឹង “ជនសង្ស័យ”ដទៃទៀត ដែលបានកំណត់អត្តសញ្ញាណនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ វាក្យខណ្ឌទី ១០៧ ដល់ វាក្យខណ្ឌទី ១១១ លើកឡើងអំពីសិទ្ធិអំណាចស្របច្បាប់ និងជាក់ស្តែងរបស់ ខុន នៅស-២១ នៅក្នុងបរិបទនៃរចនាសម្ព័ន្ធហានុក្រមនៃខ្សែបញ្ជា។ នៅក្រោមចំណងជើង “ការចូលរួម និងការដឹងឮ”, នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១១២ មានការចោទប្រកាន់ថា៖

“ខុន ក្នុងនាមជាប្រធានមន្ទីរស-២១ បានបញ្ជា ដឹកនាំ និងតាមដានបាញ់ផ្សែងទៀត បានអនុវត្តការគ្រប់គ្រងពេញលេញបរិបូណ៌លើបុគ្គលិកផ្នែកសន្តិសុខ និងបុគ្គលិកផ្នែកសួរចម្លើយនៅមន្ទីរស-២១ ដែលមានការពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចដែលបានលើកឡើង [...]។”

នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១១៣ មានការចោទប្រកាន់ថា៖

“ខុន ក្នុងនាមជាប្រធានមន្ទីរស-២១ បានជម្រុញ ញុះញង់ ជួយសម្រួល លើកទឹកចិត្ត និង/ឬ បណ្តែតបណ្តោយឱ្យមានការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចដែលបានលើកឡើង [...]។ មិនថាធ្វើឡើងខ្លួនឯង ឬតាមរយៈបុគ្គលិកណាម្នាក់របស់ខ្លួន, គាត់បានចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំជាមួយមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនោះ ពួកគេបានពិភាក្សាអំពីគោលនយោបាយរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងអំពីផែនការណ៍ដែលបានបង្កើតឡើងសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មបន្តទៀត។”

ii. ដីកាបំបែកសំណុំរឿង

១២២. នៅថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧, សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាមួយ (“ដីកាបំបែកសំណុំរឿង”)៖

“ដើម្បីបំបែកសំណុំរឿងក្តី ខុន ចំពោះអង្គហេតុប្រព្រឹត្តិនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃស-២១។
[...]

ប្រកាសថា អង្គហេតុដទៃទៀត ដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ដែលអង្គហេតុទាំងនោះពាក់ព័ន្ធនឹង ខុន ឬ ជនផ្សេងទៀតដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរខាងលើ នឹងត្រូវស៊ើបសួរក្រោមសំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧។”^{៧៧}

^{៧៧} ដីកាបំបែករឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ D18 ទំព័រទី២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

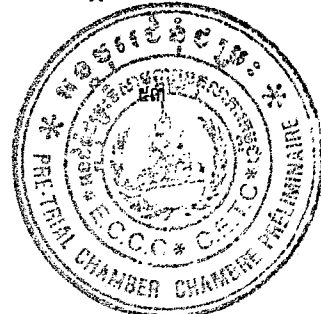
១២៣. ដីកាបំបែកសំណុំរឿង លើកឡើងថា អំពើមួយចំនួនដូចមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើងក្រៅក្របខណ្ឌនៃមន្ទីរស-២១ ខណៈអំពើដទៃទៀតបានកើតឡើងនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមន្ទីរស-២១។ អំពើក្រៅក្របខណ្ឌនៃមន្ទីរស-២១ “តម្រូវឱ្យមានការស៊ើបសួរបន្ថែមឱ្យបានពិស្តារ ដែលមិនអាចធ្វើការបំបែកចេញពីការស៊ើបសួរ ដែលធ្វើឡើងចំពោះជនដទៃ ដូចមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរឡើយ [...]” ដូច្នេះសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែល“ជនសង្ស័យ”ត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ថាបានពាក់ព័ន្ធ គឺស្ថិតនៅក្នុងសំណុំរឿងដោយឡែកលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អវតក/កសចស (“សំណុំរឿងលេខ ០០២”)។ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ គឺជាមូលដ្ឋាននៃការស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១ ចំពោះ ខុន តែម្នាក់ និងនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០២ ចំពោះ “ជនសង្ស័យ” ប្រាំរូប។

iii. សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើការស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១

១២៤. នៅថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៨, សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានជូនដំណឹងដល់ភាគីនានា និងមេធាវីរបស់ពួកគេ អនុលោមតាមវិធាន ៦៦(១)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយជំរាបថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរចំពោះសំណុំរឿងលេខ ០០១។

១២៥. សកម្មភាព និងសមាជិកភាពនៃ“គណៈមន្ទីរស-២១” និងដំណាក់កាលរៀបចំផែនការណ៍បង្កើតស-២១ ត្រូវបានស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១។ ប៉ុន្តែ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានចង្អុលបញ្ជាក់ប្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា នៅដំណាក់កាលណាមួយ អំពីអង្គហេតុទាំងនេះថាជា “អង្គហេតុថ្មី” ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនានាដែលស្រដៀងគ្នា អនុលោមតាមវិធាន ៥៥(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ជាលទ្ធផល មិនមានការផ្តួចផ្តើមចេញដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ចំពោះសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលកើតឡើងនៅមន្ទីរស-២១ ហើយមិនមានសំណើធ្វើឡើង ដើម្បីស្នើសុំការស៊ើបសួរបន្ថែម ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយនេះឡើយ។ ដូច្នេះ ទោះបីអង្គហេតុ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅ

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុន

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លាតត្រដាងលទ្ធភាពចំពោះប្រភេទនៃការប្រព្រឹត្តិក្រម ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅមន្ទីរស-២១ ក៏ដោយ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះ យល់ឃើញថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយប្រភេទ មិនមែនជាផ្នែកជាក់លាក់មួយនៃការស៊ើបសួរឡើយ។

iv. ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ

១២៦. បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការស៊ើបសួរលើសំណុំរឿងលេខ ០០១, សហព្រះរាជអាជ្ញា បានចេញដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ។ ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាសំណើដែលមានសម្គាល់ហេតុ ដើម្បីចោទប្រកាន់បញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ឬលើកលែងការចោទប្រកាន់ ដោយផ្អែកលើការបញ្ចប់ការស៊ើបសួរ។

១២៧. សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកអំណះអំណាងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរថា ភស្តុតាងនៅក្នុងសំណុំរឿងនិងភស្តុតាងដែលយោងនៅក្នុងផ្នែក“អង្គហេតុ”នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ បង្កើតឡើងថា ខុច បានប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ក្នុងនាមជាអ្នកចូលរួម នៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។^{៧៨}

១២៨. ចាប់ផ្តើមនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២៤១ នៃដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ, សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកពិភាក្សាអំពីការទទួលខុសត្រូវនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមថា ការទទួលខុសត្រូវនេះអាចអនុវត្តចំពោះ ខុច នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមន្ទីរស-២១។ នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២៥០ និងវាក្យខណ្ឌទី ២៥១, សហព្រះរាជអាជ្ញា បញ្ជាក់អំពីប្រភេទនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលបានចោទប្រកាន់ (ដែលចាប់ពីពេលនេះទៅហៅថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរស-២១)៖

“សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម មានអត្ថិភាពចាប់តាំងពីថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៥ នៅពេលដែល សុន សេន បានណែនាំទៅ នាត និង ខុច ឱ្យរៀបចំបង្កើតមន្ទីរស-២១។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមានអត្ថិភាពចាប់តាំងពីមន្ទីរស-២១ បានដំណើរការទាំងស្រុងនៅខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៥ យ៉ាងហោចណាស់ រហូតដល់ថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ពេលដែល[របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ]បានដួលរលំ។ គោលបំណងនៃសហកម្ម

^{៧៨} ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ កថាខណ្ឌទី២៥០។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគឺ ការចាប់ខ្លួន ការឃុំឃាំង ប្រព្រឹត្តិកម្មហោរយោ ការសួរចម្លើយ ការធ្វើទារុណកម្ម និង ការកំទេចចោល ក្នុងលក្ខណៈជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ ចំពោះ“ខ្មាំង”ទាំងអស់របស់របកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ តាមរយៈការប្រព្រឹត្តិទុរអំពើឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗ ដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនេះស្រាប់។ ប្រព័ន្ធនៃការគាបសង្កត់ដែលបានរៀបចំឡើង កើតមាននៅមន្ទីរស-២១ ចាប់តាំងពីពេលកើតនៃសហ កម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមរហូតដល់ចុងបញ្ចប់របស់វា។ រាល់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ ដែលបានកើតឡើងនៅមន្ទីរស- ២១ ដូចដែលបានរៀបរាប់ក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនេះ គឺសុទ្ធតែស្ថិតនៅក្នុងគោលបំណងនៃសហកម្ម ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះ។

ខុច បានចូលរួមប្រព្រឹត្តនៅក្នុងទូទាំងអំឡុងពេលដែលសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះមានអត្ថិភាព រួមគ្នាជា មួយនឹងអ្នកចូលរួមដទៃទៀតនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះ ដែលពួកគេទាំងនោះបានចូលរួមនៅក្នុង រយៈពេលខុសៗគ្នា ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងអតីតលេខានៃមន្ទីរស-២១ ឈ្មោះ ណាត និងសមាជិកសមាជិកា ដទៃទៀតនៃគណៈកម្មាធិការមន្ទីរស-២១ ពេលគឺ ឃឹម វ៉ានត ហៅ ហ៊ី និង ហ៊ុយ ត្រែម ព្រម ទាំងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ពួកគេផងដែរ។”

១២៩. នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានតបចំពោះដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ, សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ លើកទឡើងករណីថា“សហព្រះរាជអាជ្ញា បានបញ្ជូលនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនូវអង្គហេតុ ដែល មិនបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងពេលស៊ើបសួរ”^{៧៤}, ទោះបីជាការអះអាងនេះ មិនបានភ្ជាប់ទៅនឹងការ ចោទប្រកាន់ចំពោះសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មនៅមន្ទីរស-២១ ហើយអង្គហេតុបន្ថែមនោះ មិនបាន កំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ក៏ដោយ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយ សហមេធាវីការពារក្តី ធ្វើ ការតវ៉ាលើភាពស៊ើបសួរនៃការដឹងពួរអំពីវិសាលភាពនៃប្រព័ន្ធផ្តិតនៅមន្ទីរ ស-២១ ដែលគេ ចោទចំពោះ ខុច។^{៧៥}

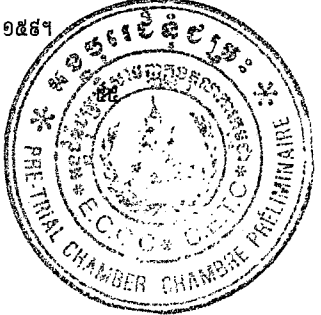
v. មូលដ្ឋានអង្គហេតុសម្រាប់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរស-២១

១៣០. នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងខ្លួនរណ៍, សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកទឡើងករណីថា:

^{៧៤} សារណាតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ កថាខណ្ឌទី៦។

^{៧៥} មានការលើកឡើងនៅក្នុងសវនាការស៊ើបសួរដែល ខុច បានបញ្ជាក់ថា : “នេះគឺជាគោលនយោបាយសម្ងាត់។ មនុស្សគ្រប់រូប ដឹងតែការកិច្ច និងការងារ របស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ហើយខ្លួនខ្ញុំមិនបានដឹងអំពីការងាររបស់អ្នកដទៃទៀតឡើយ។ ចេញពីទស្សនៈនេះ យើងមិនអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថា របបនោះ ជាបប ឧក្រិដ្ឋបាន ឡើយ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរ ស-២១”។ សារណាតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ កថាខណ្ឌទី១៥៩។

សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

“ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ រួមមានអង្គហេតុទាំងអស់ ដែលចាំបាច់ក្នុងការបញ្ជូន ខុច ទៅ ជំនុំជម្រះ ចំពោះការចូលរួមរបស់គាត់ នៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរស-២១។ ដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត តម្រូវឱ្យចោទប្រកាន់ ខុច ចំពោះការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម [...]។ សហព្រះរាជអាជ្ញា មិនស្នើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើការពិនិត្យរកអង្គហេតុថ្មី ឡើយ ពីព្រោះធាតុផ្សំនៃ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម បានរៀបរាប់ចំពោះតែម្តង នៅក្នុងការរកឃើញអង្គហេតុនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ ជម្រះ។”^{៨១}

១៣១. អង្គបុរេជំនុំជម្រះសង្កេតឃើញថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដែលបានចោទប្រកាន់ ហើយពាក់ព័ន្ធ នឹង សុន សេន, ណាត, ឃឹម វ៉ាត ហៅ ហិន និង ហ៊ុយ មិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៅក្នុង ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ ដោយសារអវត្តមាននៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើប សួរបន្ថែម, បញ្ហាចោទបានលើកឡើងថាតើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរស-២១ បានបង្កើតជា ផ្នែកមួយនៃមូលដ្ឋានអង្គហេតុសម្រាប់ការស៊ើបសួរដែរឬទេ។ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងបញ្ហាចោទនេះ វាជាការចាំបាច់ក្នុងការគូសបញ្ជាក់ខ្លីៗអំពីធាតុផ្សំអង្គច្បាប់ចំពោះការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្ម ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។

១៣២. ទម្រង់បីប្រភេទនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម បានត្រូវគេបែងចែក។ ប្រភេទទាំងនេះ ដកស្រង់ចេញ ពីការបកស្រាយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ចំពោះយុត្តិសាស្ត្រក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី ២ ស្តីពីការទទួល ខុសត្រូវលើ“ផែនការណ៍រួម”។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទី ១ (ទម្រង់មូលដ្ឋាន) មានអត្ថិភាព នៅពេលដែលអ្នកចូលរួមទាំងឡាយ បានប្រព្រឹត្តដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃគម្រោង ឬសហ គ្រាសរួមមួយ ហើយមានចេតនាដូចគ្នាក្នុងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម។^{៨២} ទម្រង់ប្រព័ន្ធ (សហកម្ម ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទី ២) មានអត្ថិភាព នៅពេលអ្នកចូលរួម បានពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងផែនការណ៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលបានអនុវត្តនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃស្ថាប័ន ដូចជា ជំរុំប្រមូលផ្តុំ។^{៨៣} ទម្រង់ពង្រីក

^{៨១} សារណារបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ កថាខណ្ឌទី ៥៩។
^{៨២} ការជំនុំជម្រះលើ Almelo តុលាការយោធាចក្រភពអង់គ្លេសសម្រាប់កាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ថ្ងៃទី ២៤-២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៦។
^{៨៣} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Tadić IT-94-1-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខណ្ឌទី២០២ (“សាលដីកា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Tadić”)។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

(សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទី បី) មានអត្ថិភាព នៅពេលអ្នកចូលរួមម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកចូលរួមទាំងឡាយ ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើដែលកើតឡើងហួសផែនការណ៍ឧក្រិដ្ឋ។ ប៉ុន្តែ អំពើទាំងនោះ មានផលវិបាកដែលអាចមើលឃើញ និងកើតឡើងដោយឯកឯង នៃការសម្រេចផែនការណ៍រួម។^{៨៤} ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត (អំពើពិរុទ្ធ) គឺជាដូចគ្នា ចំពោះទម្រង់ទាំងបី គឺ ១. ផែនការណ៍រួម ២. ពាក់ព័ន្ធនឹងមនុស្សច្រើននាក់ និង ៣. ការចូលរួមចំណែករបស់បុគ្គលនីមួយៗចំពោះការអនុវត្តផែនការណ៍រួម។^{៨៥} ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត (ចេតនាពិរុទ្ធ) មានភាពខុសគ្នា អាស្រ័យលើទម្រង់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានអនុវត្ត។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មទម្រង់ទីមួយ ទាមទារឱ្យមានចេតនារួម ក្នុងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម។^{៨៦} សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មទម្រង់ទីពីរ ទាមទារឱ្យបុគ្គលដឹងឮដោយខ្លួនឯងចំពោះប្រព័ន្ធនៃការធ្វើបាប។^{៨៧} សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មទម្រង់ទីបី ទាមទារឱ្យមានចេតនាក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងផែនការណ៍ឧក្រិដ្ឋ និង ចេតនាក្នុងការចូលរួមចំពោះការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ក្រុមមួយ ដោយមានការទទួលខុសត្រូវ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្រៅផែនការណ៍ ដែលអ្នកចូលរួមអាចប្រមើលមើលឃើញនូវការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ខ្លួន ហើយស្ម័គ្រចិត្តប្រថុយប្រថាន។^{៨៨}

១៣៣. យោងតាមសហព្រះរាជអាជ្ញា:

“ក្រុមបុគ្គល ដែលបានចូលរួមនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ត្រូវបានរៀបរាប់នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២០ វាក្យខណ្ឌទី ២១ និងវាក្យខណ្ឌទី ២២ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ហើយរួមមានសមាជិកសមាជិកានៃគណៈមន្ត្រីស-២១។ ដូចដែលដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបានរៀបរាប់, គោលបំណងច្បាប់ មិនអាចប្រកែកបានរបស់មន្ត្រីស-២១ គឺការស្វែងរក “ខ្មាំង” ពិតប្រាកដ ឬ តាមការគិត និងបន្ទាប់មក ធ្វើការចាប់ខ្លួន ការឃុំខ្លួន ការធ្វើទារុណកម្ម និងយកទៅសម្លាប់ចោល ដោយខុសច្បាប់។ គោលបំណងរួមនៃគណៈមន្ត្រីស-២១ ក្នុងនោះមាន ខុច ម្នាក់ផងគឺ ធ្វើឡើងដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវគោលបំណងទាំងនេះ តាមរយៈការប្រព្រឹត្តនូវបទឧក្រិដ្ឋនានា ដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿង

^{៨៤} ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Kvočka, et al., IT-98-30/1-T “សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ចុះថ្ងៃទី២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌទី២៦៧ (“សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើករណី Kvočka”)។
^{៨៥} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Tadić កថាខណ្ឌទី២២៧។
^{៨៦} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Tadić កថាខណ្ឌទី២២៨។
^{៨៧} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Tadić កថាខណ្ឌទី២២៨។
^{៨៨} សាលដីកាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើករណី Tadić កថាខណ្ឌទី២២៨។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

009/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្បជ០២)

ទៅជំនុំជម្រះ។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរកឃើញថា “តាមរយៈតួនាទីអំណាចដែលបានអនុវត្តនៅ មន្ទីរស-២១ ខុច បានដឹងអំពីគោលបំណងនៃមន្ទីរនេះ”។^{៨៨}

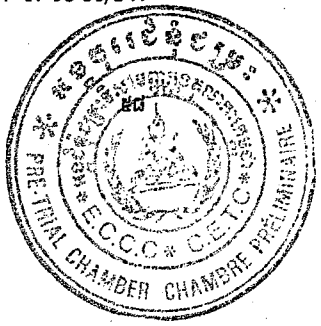
១៣៤. ឧទាហរណ៍លើការចូលរួមចំណែកនីមួយៗដែលគេចោទប្រកាន់លើ ខុច ត្រូវបានលើកឡើង។ ចំពោះធាតុផ្សំអត្តនាម័ត ចំណុចយោង គឺចង្អុលបញ្ជាក់ទៅវាក្យខណ្ឌទី ១៣១ នៃដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំរួម ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ ហើយចំនុច នេះបានលើកឡើងថា “ដោយសារតួនាទីអំណាចរបស់គាត់នៅស-២១, ខុច បានដឹងអំពីគោល បំណងដែលមន្ទីរស-២១ អនុវត្ត ហើយរៀបចំសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងគោល បំណងទាំងនោះ។”

១៣៥. ដោយមើលលើបរិបទនៃធាតុផ្សំលើការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម, អង្គបុរេជំនុំ ជម្រះយល់ឃើញថា ការបង្កើតសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរ២១ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា បានលើកឡើងនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៧២ នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ មានលក្ខណៈស្រពិច ស្រពិល ជាពិសេសដោយសារពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្ទេរសម្បត្តិចំពោះទម្រង់ខុសៗគ្នាទាំងបីនៃ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។^{៨៩} ដូច្នេះ វាជាការលំបាកចំពោះអង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការកំណត់លើអ្វី ដែលបានចោទប្រកាន់ និងអង្គហេតុដែលយកមកធ្វើជាសម្បត្តិ ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃធាតុផ្សំផ្នែក ច្បាប់លើទម្រង់នីមួយៗនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។ ការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់មានភាព ចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើការញែកទស្សនៈទាននៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ពីទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ផ្សេងៗទៀត ដែលស្រដៀងគ្នា ហើយដែលអាចនៅជាធរមាន អនុលោមតាមច្បាប់នៃព្រះរាជា ណាចក្រកម្ពុជា។

^{៨៨} សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ កថាខណ្ឌទី៦០។

^{៨៩} គោលបំណងនៃសហកម្ម អត្តសញ្ញាណនៃអ្នកចូលរួម និងលក្ខណៈនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសហកម្ម ត្រូវតែជជែកវែកញើក ហើយបទ ចោទគួរបង្ហាញឱ្យច្បាស់ថាទម្រង់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមួយណាកំពុងត្រូវបានចោទប្រកាន់។ ព្រះរាជអាជ្ញា ទល់នឹង Kvočka ICTY IT-98-30/1-A “សាលដីកា” អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៥ កថាខណ្ឌទី២៨។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អប្រជ័យ)

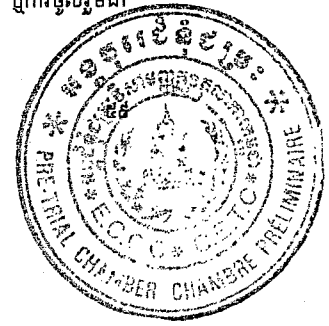
១៣៦. អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា ចំនុចសំខាន់ និងលក្ខណៈពិសេសនៃសញ្ញាណរបស់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម យ៉ាងហោចណាស់ចំពោះទម្រង់មូលដ្ឋាន^{៥១} ស្ថិតនៅត្រង់ការចង្អុលបញ្ជាក់លើបរិបទរបស់វា។ ចំនុចនេះអនុញ្ញាតឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គលនីមួយៗ ក្នុងនាមជាសហចារី ចងភ្ជាប់ជាមួយនឹងអ្នកចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋកម្ម ទោះបីជាបុគ្គលទាំងនេះ អាចនៅឃ្នាតឆ្ងាយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាក់ស្តែងដោយផ្ទាល់ក៏ដោយ។^{៥២} ការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម មានធាតុផ្សំអត្តនាមតែឆ្ពោះលើគោលបំណងរួម និងចេតនារបស់អ្នកចូលរួម។ ដូច្នោះ ប្រសិនបើ ខុច នឹងត្រូវគេចោទប្រកាន់ថា ជាអ្នកចូលរួមនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម មែននោះ, ការយល់ឃើញលើកម្រិត និងវិសាលភាពនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់ នឹងអាចខុសពីការរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ផ្តុះបញ្ជាក់ពីដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ដែលលើកឡើងពីការទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ ខុច ចំពោះតួនាទីនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនៃឋានានុក្រមរបស់មន្ទីរស-២១។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មនៅមន្ទីរស-២១ ដែលគេបានចោទប្រកាន់ គឺមានការពង្រីកលើប្រភេទនៃការប្រព្រឹត្តដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង ខុច។

១៣៧. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ធាតុផ្សំមួយចំនួនចំពោះការទទួលខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មនៅមន្ទីរស-២១ អាចត្រូវបានគេយល់ថាបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបសួរ ខណៈដែលធាតុផ្សំដទៃទៀតចំពោះទម្រង់ទាំងបីនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺមិនត្រូវបានយកមកធ្វើការស៊ើបសួរឡើយ។ ដូច្នោះ វាមិនមែនជាបញ្ហានៃការកំណត់បទចោទ ដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងនោះទេ ដោយសារតែមូលដ្ឋានអង្គហេតុ មិនមានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការកំណត់បទចោទបែបហ្នឹង។

^{៥១} សូមអានសារណា Ambos ផ្នែក I.4 និង I.5។

^{៥២} សារណា Ambos ផ្នែក I.2: “សនិទានភាពដែលបានគូសបញ្ជាក់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម លក្ខណៈពិសេសរបស់វា គឺជាគោលបំណងរួម រួមផ្សំឬបញ្ចូលគ្នារបស់អ្នកចូលរួមក្នុងសហកម្ម។ គោលបំណងរួមគឺជាធាតុផ្សំនៃទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលភ្ជាប់សមាជិកក្នុងចំណោមអ្នកទាំងនោះ ហើយប្រែក្លាយជាទ្រឹស្តីមួយនៃការទទួលខុសត្រូវជាមួយគ្នា ដោយផ្អែកទៅលើតួនាទីនៃការចោទប្រកាន់ ឬការសន្មតដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ ឬការចូលរួមជាស្ថាប័ន”។ សូមអានសារណា Cassese កថាខណ្ឌទី២៨, ៣០-៣២។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

vi. សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីបទចោទ

១៣៨. នីតិវិធីសម្រាប់កិច្ចស៊ើបសួរនៅ អ.វ.ត.ក ដែលបានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង បង្កើតឡើងក្នុង គោលបំណងធានានូវភាពយុត្តិធម៌ដល់ជនត្រូវចោទ ចំពោះការជូនដំណឹងអំពីវិសាលភាព និង លក្ខណៈនៃអំពើ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការស៊ើបសួរ ហើយដែលជនត្រូវចោទអាចត្រូវបានគេ ចោទប្រកាន់។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញថា ជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិទទួលបានការជូន ដំណឹងអំពីបទចោទនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរ ត្រឹមកម្រិតមួយដែលអាចឱ្យគាត់អនុវត្តសិទ្ធិ ដែលផ្តល់ជូនគាត់នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការស៊ើបសួរ។ សិទ្ធិទាំងនោះ រួមមានសិទ្ធិស្នើសុំឱ្យបើក កិច្ចស៊ើបសួរ អនុលោមតាមវិធាន ៥៨(៦)។^{៤៣}

១៣៩. វិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា:

“ជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាព របស់គេមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ។ ជនទាំងនេះ មានសិទ្ធិទទួលបានដំណឹងអំពីបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ ចំពោះខ្លួន[...]។”^{៤៤}

១៤០. វិធាន ២១(១)(ឃ)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គឺរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងយកមកអនុវត្តចាប់ពីពេលមាន ការចាប់ខ្លួន។ ដូច្នេះហើយ វិធាននេះ គឺអនុវត្តចាប់ពីដំណាក់កាលស៊ើបសួរដូចបានផ្ទុះបញ្ចាំងនៅ ក្នុងវិធាន ៥១(១)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង:

“ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការក្នុងការអង្កេត សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចបង្គាប់ឱ្យនគរបាលយុត្តិធម៌ធ្វើការ ហាត់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលសង្ស័យថាបានចូលរួមនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ ដែលស្ថិតនៅក្រោម

^{៤៣} ក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង ៥៨(៦) “ជនត្រូវចោទអាចស្នើសុំសហចៅក្រមស៊ើបសួរអង្កេតឱ្យសួរយកចម្លើយពីរូបគាត់ សួរយកចម្លើយពីសាក្សី ចុះទៅកន្លែងកើត ហេតុ ចាត់អ្នកជំនាញ ឬប្រមូលយកកត់សម្គាល់ដទៃទៀតជំនួសរូបគាត់” នៅគ្រប់ពេលក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចស៊ើបសួរ។

^{៤៤} ពាក្យពេចន៍នៃវិធាន ២១(១)(ឃ) ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងពាក្យពេចន៍នៃមាត្រា ៩(២)នៃកកិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ជនណា ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនត្រូវជម្រាបជ្រាបនៅពេលចាប់ខ្លួន អំពីហេតុផលក្នុងការចាប់ខ្លួនរូបគាត់ ហើយត្រូវបានគេជម្រាបអំពីបទចោទប្រកាន់នឹង រូបគាត់ ដោយមិនពន្យារពេលឡើយ) និងមាត្រា ៥(២) នៃអនុសញ្ញាស្តីអំពីសិទ្ធិមនុស្ស (“ជនគ្រប់រូបដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនត្រូវបានជម្រាបជូនភ្លាមជាភាសា ដែលជន នោះអាចយល់បាន អំពីមូលហេតុក្នុងការចាប់ខ្លួនរូបគាត់ និងបទចោទប្រកាន់នឹងរូបគាត់”)។ នៅក្នុងករណី G., S. និង M. ទល់នឹង Austria ឆ្នាំ១៩៨៣ ទំព័រទី១៩១ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានយល់ឃើញថា : “មិនដូចមាត្រា៦ កថាខណ្ឌទី៣(ក) ដែលចែងអំពីបទប្បញ្ញត្តិនៃ “ព័ត៌មានលំអិត” មាត្រា៥ កថាខណ្ឌទី២ មិនតម្រូវឱ្យមានការបញ្ចេញសំណុំរឿងទាំងមូលឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ត្រូវផ្តល់ជូនដើម្បីសម្រួលដល់ការ ទាមទារលំណងដែលបានចែងដោយមាត្រា៥ កថាខណ្ឌទី៤ [ស្តីអំពីភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន]។”

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខូច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

យុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងឋានៈជាចារិក ឬ អ្នកសមគំនិត។ បុគ្គលនោះ ត្រូវតែបានប្រាប់ ពីហេតុផលនៃការឃាត់ខ្លួន និងសិទ្ធិទាំងឡាយរបស់បុគ្គលនោះ ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ២១-១(ឃ)។”

១៤១. ជនត្រូវចោទ មិនត្រូវបានគេជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់ចំពោះការចូលរួមរបស់គាត់ នៅក្នុង សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅមន្ទីរស-២១ មុនពេលចេញដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម រួមនៅមន្ទីរស-២១ មិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃមូលដ្ឋានអង្គហេតុ សម្រាប់ការស៊ើបសួរ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នឹងមិនបន្ថែមការបទចោទនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះឡើយ។

១៤២. ដោយពិចារណាលើសម្ពាងហេតុ និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, វាមិនជាការ ចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចលើបញ្ហាចោទអំពីឋានៈនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ស្តីពីការទទួល ខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងអំឡុងពេលមានបទល្មើសដែលគេចោទប្រកាន់នេះ ឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ វាក៏មិនមានភាពចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចចំពោះការអនុវត្តនៃការទទួល ខុសត្រូវលើសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅពេលប្រៀបធៀបជាមួយនឹងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដទៃទៀត នៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក អនុលោមតាមច្បាប់កម្ពុជា។

VIII. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

១៤៣. អនុលោមតាមវិធាន ៦៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង, អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចថា តើការឃុំខ្លួនជនត្រូវ ចោទបណ្តោះអាសន្ន គួរតែបន្តរហូតដល់ពេលជនត្រូវចោទបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង ដែរឬទេ។

១៤៤. ជនត្រូវចោទ ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចាប់ពីថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ តាមអំណាច នៃដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អនុលោមតាមវិធាន ៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។^{៥៥} ដីកានេះ ត្រូវបានអង្គបុរេជំនុំជម្រះយកមកធ្វើការពិនិត្យ នៅក្នុងសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

^{៥៥} ដីកាបង្គាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ C3។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខូច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

របស់ជនត្រូវចោទ។ នៅថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ ត្រូវបានបដិសេធពោល ដោយបានយកសម្ភាងហេតុថ្មី មកជំនួស។^{៦៦} សម្ភាងហេតុដើម ត្រូវបានសហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត យកមកអនុវត្ត នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានបង្គាប់ឱ្យបន្តការឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ន នៅថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨។^{៦៧}

១៤៥. នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ, សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបង្គាប់ឱ្យបន្តការឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ន ដោយសម្ភាងលើមូលហេតុ ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសាលដីការរបស់អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងនោះ មានការលើកលែងលើមូលហេតុចំនួនពីរ៖

- ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានការចាំបាច់ ក្នុងការរារាំងជនត្រូវចោទពីការគ្រឿងសង្កត់ លើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ, ឬ រារាំងការត្រូវរូបវន្ត រវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត លើ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។ និង
- ភាពចាំបាច់ក្នុងការថែរក្សាភស្តុតាង ឬ រារាំងបំផ្លាញភស្តុតាង។

១៤៦. អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដោយសារកិច្ចស៊ើបសួរនៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានបញ្ចប់, យើងអាចសន្និដ្ឋានថា ភស្តុតាងទាំងអស់ដែលមាន គឺជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចស៊ើបសួរ។ ដូច្នេះ មូលដ្ឋាន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសាក្សី និងជនរងគ្រោះ និងការថែរក្សាភស្តុតាង ដែលមានការ ពាក់ព័ន្ធឡើតហើយ សម្រាប់ជាមូលដ្ឋានក្នុងការពិចារណាលើការបង្គាប់លើការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ យល់ស្របជាមួយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតថា មូលដ្ឋានចំនួនបី ផ្សេងទៀតដែលមាននៅក្នុងសាលដីកាលើកមុន នៅជាធរមាន៖

- ធានាវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទ នៅក្នុងពេលដំណើរការនីតិវិធី
- ការការពារសន្តិសុខរបស់ជនត្រូវចោទ និង
- រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ

១៤៧. ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានទាំងនេះ, អង្គបុរេជំនុំជម្រះបង្គាប់ឱ្យបន្តការឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទបណ្តោះ អាសន្ន រហូតដល់ពេលជនត្រូវចោទចូលខ្លួនមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

^{៦៦} សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ ភីន ហេង ហៅ "ខុច" ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ C5/45។

^{៦៧} ដីកាបង្គាប់ពន្យារការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ C3/II។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

ហេតុដូច្នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចជាដាច់ខាតថា៖

- ១) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍អាចទទួលយកបានតាមទម្រង់។
- ២) ទទួលយកមូលដ្ឋានទីមួយនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ មួយផ្នែក។
- ៣) ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ត្រូវបានកែប្រែ ដោយបន្ថែមសម្លាងហេតុរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ។

បង្គាប់ឱ្យយកវាក្យខណ្ឌខាងក្រោមមក ជំនួសវាក្យខណ្ឌទី ១៥២ នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ៖

អំពើជាក់លាក់ ដែលបង្ហាញតាមកិច្ចស៊ើបសួរ ក៏បង្កើតជាបទល្មើសនៃការធ្វើទារុណកម្ម ដើម្បីឱ្យឈឺជាខ្លាំង ហើយឆ្ងាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី និងបទមនុស្សឃាតកិច្ចជាមុន អនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ។ បទល្មើសទាំងនេះ ត្រូវបានកំណត់តាមមាត្រា ៥០០ មាត្រា ៥០១ និងមាត្រា ៥០៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦។

កែប្រែវាក្យខណ្ឌ ១៥៣ នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយបន្ថែមចំនុចដូចខាងក្រោម៖

ខុច មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវលើ “ការប្រព្រឹត្តិ” បទទារុណកម្ម ក្រោមច្បាប់ជាតិ ឡើយ។

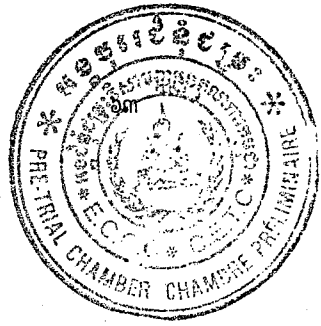
កែប្រែផ្នែកទីបួននៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយបន្ថែម៖

- ៣. ការរំលោភបំពានលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦
  - បទមនុស្សឃាតកិច្ចជាមុន (មាត្រា ៥០១ និងមាត្រា ៥០៦)
  - បទទារុណកម្ម (មាត្រា ៥០០)

ដែលជាបទល្មើសមានចែង និងផ្ដន្ទាទោសតាមមាត្រា ៣(ថ្មី), មាត្រា ២៩(ថ្មី), មាត្រា ៣៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តិឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។

៤) បដិសេធចោលផ្នែកដទៃទៀតនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។

សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណី ខុច

D99/3/42

០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ០២)

- ៥) ចោទប្រកាន់ ករិទ ហ្គេតករិទ ហៅ ខុច និងបញ្ជូនជននេះទៅជំនុំជម្រះ ដូចមានចែងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដោយដីកានេះត្រូវយល់ឱ្យស្របទៅតាមសាលដីកានេះ។
- ៦) បន្តឃុំខ្លួន ករិទ ហ្គេតករិទ ហៅ ខុច ដោយផ្អែកលើមូលហេតុដូចមានចែងនៅក្នុងសាលដីកានេះ រហូតដល់ពេលជននេះចូលខ្លួនមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។
- ៧) បញ្ជូនសំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស ទៅក្រឡាបញ្ជីនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

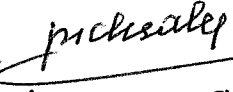
សាលដីកានេះបិទផ្លូវតវ៉ា អនុលោមតាមវិធាន ៧៧(១៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សាលដីកានេះ ប្រកាសជាសាធារណៈ ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅចំពោះមុខជនត្រូវចោទ និងសហមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ។ ក

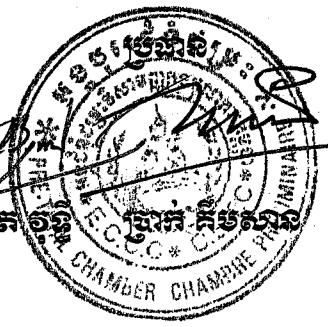
ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

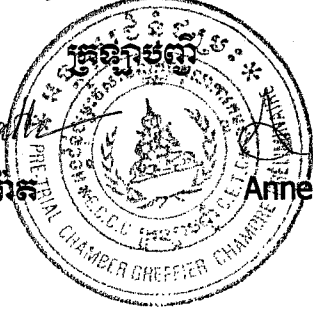

Rowan DOWNING

កែត ពេជ្រសារី Kaitika LAHUIS

ហួត វណ្ណ ប្រាក់ គិមគាន

សរ ចំនួនត

Anne-Marie BURNS